

Program nauczania języka angielskiego

Gimnazjum
Kurs kontynuacyjny

Barbara Tittenbrun

Spis treści

I. WSTĘP	3
A. Ogólna charakterystyka programu i jego główne założenia	3
B. Adresaci programu	4
C. Warunki realizacji programu	4
1. Czas realizacji i liczebność grup językowych	4
2. Podstawowe wyposażenie – materiały i pomoce dydaktyczne	5
II. CELE	5
1. Cele ogólne	5
2. Cele szczegółowe	6
III. TREŚCI NAUCZANIA	7
1. Wstęp	7
2. Przykładowy wariant programu nauczania wraz z tematyką	7
3. Funkcje i sytuacje	13
4. Gramatyka	14
5. Treści ścieżek edukacyjnych	17
6. Sprawności językowe	20
IV. REALIZACJA PROGRAMU	21
1. Metody	21
2. Formy pracy	22
3. Techniki pracy	22
3.1. Rozumienie ze słuchu	22
3.2. Mówienie	23
3.3. Czytanie	24
3.4. Pisanie	24
3.5. Nauczanie słownictwa	25
3.6. Nauczanie gramatyki	26
3.7. Techniki kształcenia samodzielności uczenia się	26
3.8. Techniki indywidualizacji pracy	27
3.9. Integracja międzyprzedmiotowa / prace projektowe	28
3.10. Nauczanie zagadnień kulturowych	29
V. OCENIANIE	30
1. Ocena osiągnięć uczniów	30
1.1. Przewidywane osiągnięcia uczniów po zakończeniu III etapu nauki i techniki oceniania	31
1.2. Przykładowy przedmiotowy system oceniania:	33
– kontrakt	34
– szczegółowe kryteria oceniania	35
– raport semestralny / końcoworoczny	44
2. Ocena pracy nauczyciela	44

WSTĘP

A. Ogólna charakterystyka programu i jego główne założenia

Program niniejszy jest przeznaczony do realizacji w klasach I-III gimnazjum, z myślą o uczniach, którzy kontynuują naukę języka angielskiego rozpoczętą w szkole podstawowej. Odpowiada on wymaganiom reformy oświaty, a w szczególności *Podstawie programowej kształcenia ogólnego* (Załącznik nr 1 do Rozporządzenia MENiS z dn. 6 listopada 2003 r., z późniejszymi zmianami) oraz standardom osiągnięć określonym przez Radę Europy w dokumencie *The Common European Framework of Reference for Languages* na poziomie *Threshold*. Uwzględnia także wymagania egzaminów międzynarodowych UCLES (*University of Cambridge Local Examinations Syndicate*) konstruowanych specjalnie pod kątem dzieci i młodzieży. Czas realizacji programu przewidziany jest na trzy godziny języka angielskiego tygodniowo, co ogółem daje około 300 godzin lekcyjnych w całym trzyletnim cyklu nauczania.

Przyjmuje się, że uczniowie kontynuujący naukę tego przedmiotu w gimnazjum znają już podstawy języka, w związku z czym mają dużą szansę uzyskania poziomu kompetencji językowej co najmniej na poziomie B1 (według skali Rady Europy) po zakończeniu tego cyklu kształcenia, mogą również przystąpić do egzaminu PET.

Praca na tym etapie powinna polegać na utrwaleniu i poszerzeniu nabytych wiadomości i umiejętności, jak również zachęceniu uczniów do większej samodzielności i aktywności, do umiejętnego wykorzystywania poznanych już strategii komunikacyjnych, ale też do poznawania i stosowania nowych. W celu poznania wyjściowego poziomu uczniów, z którymi przyjdzie nauczycielowi pracować, proponujemy przeprowadzenie na jednej z pierwszych lekcji testu diagnostycznego. Na podstawie jego wyników będzie można wybrać stosowny program nauczania i podręcznik. Z reguły, jeśli uczniowie kontynuują naukę języka rozpoczętą w szkole podstawowej, będzie to podręcznik na poziomie elementarnym. Praktyka szkolna wskazuje jednak, że od tej reguły bywają duże odstępstwa. Coraz częściej języki obce w szkołach podstawowych są wprowadzane już od nauczania początkowego, więc poziom wyjściowy uczniów rozpoczynających naukę w gimnazjum może być nieco wyższy niż zakładany elementarny. Bywa jednak i tak, że nauka języka w szkole podstawowej była bardzo mało efektywna i nieuporządkowana z różnych względów (np. z powodu kłopotów kadrowych), wtedy odpowiedniejsze byłoby nauczanie w gimnazjum według kursu dla początkujących. Jeśli jednak w jednej klasie znajdują się uczniowie o różnych poziomach osiągnięć, uzdolnieniach i możliwościach, proces nauczania trzeba będzie znacznie częściej opierać na indywidualizacji pracy (o której szerzej powiemy w dalszym ciągu programu). Tylko wtedy każdy z nich będzie mógł robić postępy na miarę swoich możliwości i nauki języka nie będzie odbierał jako straty czasu, czy też stresującej konieczności. Na nauczycielu spoczywa ogromna odpowiedzialność za realizację założeń zreformowanej szkoły. Powinien on bacznie obserwować uczniów i być gotowym na zmiany, kierując się ich dobrem i potrzebami.

Uczniowie gimnazjum to specyficzna grupa wiekowa. Zależy im na tym, by traktowano ich dorośle, drażnią ich „dziecinne materiały” i tematy stosowane na lekcjach. Ciągła huśtawka hormonalna sprawia, że bywają nadpobudliwi, zaczynają się interesować pięcią przeciwną, chcą przynależeć do jakiejś grupy i być przez tę grupę akceptowani. Młodzież trzynastoletnia zaczyna się gwałtownie rozwijać nie tylko fizycznie, ale i psychicznie, uczy się bardziej świadomie, potrafi myśleć hipotetycznie i jest bardziej refleksyjna niż we wcześniejszym okresie życia. Znacznie lepiej koncentruje się na zadaniach, ma dobrą pamięć i jest ogromnie ciekawa świata. Powoli zaczyna też mieć określone zainteresowania, a w 2-3 klasie myśleć o wyborze szkoły na dalszy etap kształcenia i przyszłego zawodu. W związku z tym wzrasta też motywacja uczniów do uczenia się języka obcego i przy fachowym prowadzeniu przez wykwalifikowanego nauczyciela, szybko robią postępy. By je zmaksymalizować, niniejszy program przyjmuje szereg założeń wynikających z **holistycznego podejścia do rozwoju dziecka**.

- **Uczeń jest podmiotem procesu nauczania**, a że w danej klasie czy grupie mamy uczniów co najmniej kilkunastu i – jak już wspomnieliśmy – różnią się oni między sobą zdolnościami, umiejętnościami, zainteresowaniami, preferowanymi stylami uczenia się i motywacją do nauki, nauczyciel powinien tak pokierować pracą, żeby wspierać każdego we wszelkich usiłowaniach wykorzystania własnych możliwości i żeby każdy uczeń mógł znaleźć w lekcji coś dla siebie.
- Z powyższego założenia wynika **podejście eklektyczne** do nauczania języka obcego, dopuszczające różnorodność metod i technik w celu najskuteczniejszego osiągnięcia pożądanego celu. I tak, choć główny nacisk z pewnością kładziony będzie na metodę komunikacyjną, nie można nie uwzględnić tak przydatnych metod jak TPR czy metoda audiolingwalna. Ponieważ uczeń gimnazjalny to uczeń bardziej świadomy i dociekliwy – często przydatna będzie metoda kognitywna, szczególnie przy wprowadzaniu zagadnień gramatycznych. Więcej na temat metod i technik przeczytać można w rozdziale *Metody*.

- Lekcje w klasie to dopiero wstęp do **samodzielnego uczenia się**. Tej ważnej umiejętności uczniowie muszą się dopiero nauczyć przy pomocy nauczyciela, który systematycznie powinien podsuwać im coraz to inne strategie i techniki skutecznego uczenia się. Okresowo, np. po zakończeniu każdego rozdziału, uczniowie powinni dokonywać **samooceny** własnych wiadomości, umiejętności i wysiłku włożonego w ich zdobycie. Tego typu refleksja sprawi, że uczeń będzie w stanie świadomie określić swoje mocne i słabe strony, a także wytyczyć kierunek dalszej pracy.
- By proces nauczania był skuteczny, powinien mieć **przebieg spiralny**, z częstym odwoływaniem się do tego, co już jest uczniom znane i rozszerzaniem tych wiadomości i umiejętności. Szczególnie istotne jest na poziomie kontynuacyjnym, by umieć wykorzystać podstawy językowe ze szkoły podstawowej.
- Ogromnie istotnym jest uświadomienie uczniom, że język obcy to nie odrębny przedmiot nauczania, ale bardzo przydatne narzędzie do zdobywania wiedzy z innych dziedzin. Stąd też niniejszy program podkreśla znaczenie **interdyscyplinarności** i pokazuje przykładowe treści i umiejętności z innych przedmiotów nauczania i ścieżek edukacyjnych, które mogą być włączone do planu dydaktycznego nauczania języka angielskiego.
- W ramach holistycznego rozwoju ucznia mieści się również **rozwój świadomości kulturowej**. Dlatego niezbędnym jest włączenie do planu nauczania treści pokazujących różne aspekty kultury krajów języka angielskiego oraz innych kultur, jak również zestawienie ich z różnymi aspektami kultury polskiej. To założenie programowe zgodne jest też z 4. punktem zadań szkoły, przedstawionych w *Podstawie programowej*: „Rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur”.
- Ogromnie ważnym założeniem tego programu jest też **stworzenie w klasie przyjaznej atmosfery**. Uczniowie kontynuujący naukę języka mają już za sobą określone doświadczenia z tą nauką związane, nie zawsze pozytywne. Ale zmiana szkoły daje nowe możliwości. Od pierwszej lekcji w gimnazjum należy określić zasady pracy i partnerstwa, uświadomić uczniom korzyści płynące z pracy w parach, grupach i drużynach, jak również to, że mają prawo do popełniania błędów i że nauka w dużej mierze polega na wyciąganiu wniosków z własnych błędów. Takie zapewnienie uczniom komfortu psychicznego sprzyja rozwojowi poczucia własnej wartości i wiary we własne możliwości językowe, szczególnie jeśli uzyskają pozytywną informację zwrotną dotyczącą ich indywidualnych umiejętności. Nauczyciel uczący gimnazjalistów powinien prezentować postawę wspierającą, ale też powinien umieć stawiać granice, co zapobiega problemom natury dyscyplinarnej. Przyjazna atmosfera nie może być utożsamiana z chaosem.

B. Adresaci programu

Głównymi adresatami programu są nauczyciele języka angielskiego uczący w gimnazjum, zarówno ci posiadający pełne kwalifikacje do nauczania tego przedmiotu wymagane przez władze oświatowe, jak również ci, którzy są w trakcie zdobywania tych kwalifikacji. Znajdą w nim pomoc i wskazówki dotyczące sposobów realizacji zadań szkoły określonych przez *Podstawę programową*, określenia celów nauczania, opracowania rozkładu materiału nauczania i planu wynikowego na podstawie proponowanych treści, a także wykaz przydatnych metod, form i technik pracy, oraz standardy osiągnięć zgodne ze standardami europejskimi. Program umożliwi również opracowanie systemu kontroli bieżącej i okresowej oraz dokonanie właściwego wyboru materiałów do nauczania języka.

Z programu korzystać też mogą autorzy materiałów dydaktycznych, wydawcy i władze oświatowe.

Adresatami jego są też rodzice, którzy chcieliby poznać zakres treści nauczania, metody pracy, standardy osiągnięć i ogólne kryteria oceniania poszczególnych sprawności językowych i innych form aktywności uczniów.

C. Warunki realizacji programu

1. Czas realizacji i liczebność grup językowych

Jak już wspomniano powyżej, czas realizacji programu w całym trzyletnim cyklu nauczania wynosi około 300 godzin lekcyjnych, przy 3 godzinach języka angielskiego tygodniowo. W zależności od warunków i możliwości danej szkoły, czas ten może być wydłużony (jeśli dyrektor na ten cel przeznaczy dodatkowe godziny, które ma do dyspozycji). Ze względu na dobro uczniów i skuteczniejsze opanowanie przez nich sprawności produktywnych, zaleca się naukę języka obcego w grupach nie większych jak 15-osobowe, co jest wyraźnie potwierdzone zapisem w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001r. [Dz.U. z 2001 r. Nr 61 poz. 626], które mówi, że: *„podział na grupy jest obowiązkowy na zajęciach z języków obcych, informatyki, elementów informatyki i technologii informacyjnej – w oddziałach, a w przypadku nauczania języków obcych w liceach profilowanych – także w zespołach międzyoddziałowych, liczących powyżej 24 uczniów, oraz na zajęciach edukacyjnych, dla których z treści programu nauczania*

wynika konieczność prowadzenia ćwiczeń, w tym laboratoryjnych - w oddziałach liczących powyżej 30 uczniów, z zaszczerzeniem pkt 3”.

2. Podstawowe wyposażenie – materiały i pomoce dydaktyczne

Do materiałów stosowanych w nauczaniu języka obcego zaliczamy:

- odpowiednio dobrany do poziomu językowego uczniów kurs wraz z jego obudową (podręcznik, zeszyt ćwiczeń, kasety audio lub płyty CD, program nauczania, książka nauczyciela, materiały dodatkowe do powielania, testy);
- książki pomocnicze (np. słowniki dwujęzyczne, książki do gramatyki dla młodzieży, uproszczone wersje książek angielskich);
- multimedialne programy komputerowe do nauki języka;
- kasety wideo przybliżające życie i kulturę krajów anglojęzycznych;
- anglojęzyczne czasopisma dla młodzieży uczącej się języka angielskiego;
- pomoce wizualne (plansze, plakaty, karty do gier językowych, „flashcards”, itp.);
- pomoce audio (kasety lub płyty z piosenkami lub innymi materiałami dźwiękowymi, np. tekstami dotyczącymi kultury);
- poradniki metodyczne dla nauczyciela.

Ponadto, wskazane byłoby korzystanie na lekcjach z klasopracowni do języka angielskiego wyposażonej w magnetofon, tablicę, miejsce do wyeksponowania prac projektowych uczniów i do przechowywania pomocy. Nauczyciel powinien też mieć dostęp do kserokopiarki i pracowni komputerowej (niektóre lekcje zyskują na atrakcyjności przy zastosowaniu komputera, np. kiedy zajęcia dotyczą ona korespondencji elektronicznej – dobrze to zademonstrować w praktyce, jeśli mówimy o stronach internetowych – warto do niektórych zajrzeć na lekcji, spróbować stworzyć własną, itp.) i odtwarzacza wideo (na etapie kontynuacyjnym uczniowie z przyjemnością obejrzą nie tylko materiały dydaktyczne na kasecie video, ale też fragmenty filmów autentycznych).

II. CELE

1. Cele ogólne

Podstawa programowa kształcenia ogólnego nakreśla nadrzędny cel pracy edukacyjnej, jakim jest dążenie do **wszechstronnego rozwoju ucznia**. Z niego wynikają cele ogólne w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności wykorzystania zdobytej wiedzy i wychowania.

Nauczanie	Kształcenie umiejętności wykorzystania zdobytej wiedzy	Wychowanie
<ul style="list-style-type: none"> • nauka poprawnego i swobodnego wypowiedzania się, pisania i czytania ze zrozumieniem • poznawanie wymaganych pojęć i zdobywanie rzetelnej wiedzy na poziomie umożliwiającym co najmniej kontynuację nauki na następnym etapie kształcenia • dochodzenie do rozumienia, a nie tylko pamięciowego opanowywania przekazywanych treści • rozwijanie zdolności dostrzegania różnego rodzaju związków i zależności (...), myślenia 	<ul style="list-style-type: none"> • planowanie, organizowanie i ocenianie własnej nauki, przyjmowanie za nią coraz większej odpowiedzialności • skuteczne porozumiewanie się w różnych sytuacjach, prezentacja własnego punktu widzenia i uwzględnianie poglądów innych ludzi (...), przygotowanie do publicznych wystąpień • efektywne współdziałanie w zespole i praca w grupie, budowanie więzi międzyludzkich (...) • rozwiązywanie problemów w twórczy sposób 	<ul style="list-style-type: none"> • wszechstronny rozwój osobowy (...) • rozwijanie dociekliwości poznawczej (...) • uświadamianie życiowej użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów szkolnych, jak i całej edukacji na tym etapie • poszukiwanie, odkrywanie i dążenie na drodze rzetelnej pracy do osiągnięcia celów życiowych i (...) odnalezienia własnego miejsca w świecie • kształcenie postawy dialogu,

<p>analitycznego i syntetycznego</p> <ul style="list-style-type: none"> • traktowania wiadomości przedmiotowych (...) w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie • poznawania dziedzictwa kultury narodowej postrzeganej w perspektywie kultury europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • poszukiwanie, porządkowanie i wykorzystywanie informacji z różnych źródeł oraz efektywne posługiwanie się technologią informacyjną (...) • odnoszenie do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenie potrzebnych doświadczeń i nawyków • rozwijanie sprawności umysłowych oraz osobistych zainteresowań • przyswajanie metod i technik negocjacyjnych rozwiązywania konfliktów i problemów społecznych 	<p>umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów</p>
---	---	--

Wszelkiemu rozwojowi ucznia doskonale sprzyja realizacja treści **ścieżek edukacyjnych**, które dokładniej omówione są w rozdziale poświęconym treściom nauczania. Można tam znaleźć treści i zakres tematyczny tych z nich, które najlepiej nadają się do omawiania na lekcjach języka angielskiego. Są znakomitą okazją do “poszukiwania, porządkowania i wykorzystania informacji z różnych źródeł” i do “traktowania wiadomości przedmiotowych w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie”.

2. Cele szczegółowe

W *Podstawach programowych kształcenia ogólnego* cele edukacyjne dla języka obcego w III etapie edukacyjnym zostały określone następująco:

1. Osiągnięcie poziomu opanowania języka zapewniającego w miarę sprawną komunikację językową.
2. Lepsze poznanie kultury i spraw życia codziennego w kraju języka nauczanego.

Cele szczegółowe podzielić można na następujące kategorie:

Cele językowe	Cele w zakresie integracji międzyprzedmiotowej i poznawania kultury	Cele w zakresie rozwijania umiejętności samodzielnego uczenia się
<p>Wsparcie rozwoju ucznia tak, aby mógł on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • używać skutecznie języka angielskiego w codziennych sytuacjach w mowie i piśmie • rozwijać strategie komunikacyjne wspomagające takie użycie języka • rozumieć tekst mówiony i pisany • wzbogacić słownictwo dotyczące życia codziennego, ze szczególnym uwzględnieniem realiów kraju ojczystego oraz kraju języka docelowego na podstawie oryginalnych materiałów • rozróżniać nieformalny i formalny styl języka 	<p>Wsparcie rozwoju ucznia tak, aby mógł on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • korzystać z materiałów w języku angielskim przy wykonywaniu grupowych projektów o charakterze międzyprzedmiotowym • poszerzać znajomość zwyczajów i życia codziennego w krajach anglojęzycznych • poznawać problemy współczesnego świata 	<p>Wsparcie rozwoju ucznia tak, aby mógł on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykształcać częściową samo-dzielność poprzez naukę korzystania ze słowników i materiałów źródłowych • rozwijać indywidualne strategie uczenia się • prowadzić zapis swojej własnej pracy, oceniać własne postępy i brać odpowiedzialność za własną naukę • współpracować z innymi w parach i grupach • wykształcać tolerancję wobec różnic i wobec innych ludzi • samodzielnie rozwiązywać problemy i odkrywać własne sposoby dochodzenia do tych rozwiązań

III. TREŚCI NAUCZANIA

1. Wstęp

Przedstawione w niniejszym programie treści nauczania nie są oparte na żadnym konkretnym podręczniku, choć znaleźć je można w większości dostępnych na polskim rynku. Uwzględniają one tematykę zaczerpniętą z podstaw programowych różnych przedmiotów nauczania w gimnazjum i ze ścieżek edukacyjnych (**interdyscyplinarność**), funkcje i sytuacje, sprawności językowe i gramatykę. W celu większej przejrzystości i ukazania ząębienia się poszczególnych elementów, niektóre z nich zebrano w formie tabeli. Inne, jak sprawności językowe i treści ścieżek edukacyjnych, jakie można zrealizować na lekcjach języka angielskiego, opisano oddzielnie. Przygotowano również zestawienia zbiorcze funkcji i sytuacji, oraz zagadnień gramatycznych do zrealizowania w całym cyklu kształcenia. Przykładowy wariant programu nauczania wskazuje tylko jedno z możliwych rozwiązań i należy go traktować bardzo elastycznie, pamiętając o spiralości nauczania (pewne elementy są tylko przypomnieniem i utrwaleniem pojęć, struktur i funkcji poznanych w szkole podstawowej, inne będą powtarzane i rozszerzane w kolejnych latach nauki) i o tym, że różne podręczniki mogą wprowadzać dane elementy w różnym czasie.

2. Przykładowy wariant programu nauczania wraz z tematyką

Składowe tej tabeli zostały tak dobrane, by :

- na bazie ogólnego tematu dostarczyć materiału leksykalnego użytecznego w codziennych sytuacjach życiowych;
- stworzyć uczniom możliwość przekazywania informacji o sobie i najbliższym otoczeniu;
- wprowadzić podstawową strukturę gramatyczną łączącą się w naturalny sposób z daną tematyką i sytuacją;
- przedstawić na tym tle ewentualne zagadnienia z zakresu kultury i cywilizacji.

Temat i związane z nim słownictwo	Funkcje językowe i sytuacje	Materiał gramatyczny	Kultura i cywilizacja
Ja, moja rodzina i przyjaciele: <ul style="list-style-type: none"> • członkowie rodziny • przyjaciele • dane osobowe • wygląd zewnętrzny • cechy charakteru • praca • upodobania • miesiące • wydarzenia przeszłe 	<ul style="list-style-type: none"> • podawanie danych osobowych: wiek, adres, data urodzin, numer telefonu, zainteresowania, itp. • prezentacja członków rodziny i przyjaciół • opisywanie i porównywanie ludzi: ich wyglądu i cech • opisywanie wykształcenia, umiejętności i kwalifikacji • opowiadanie o sobie (pisanie krótkiego życiorysu) 	<ul style="list-style-type: none"> • zaimki i przymiotniki dzierżawcze • pytania z zaimkiem pytającym <i>Who?</i> • zaimki wskazujące <i>this / that</i> • dopełniacz saksoński • pytania z zaimkiem wskazującym <i>Whose?</i> • czasy <i>Present Simple</i>, <i>Present Continuous</i> i <i>Past Simple</i> • przysłowki częstotliwości • czasownik modalny <i>can</i> w zdaniach oznajmujących, przeczących i pytających • liczebniki od 1-100 i ponad • stopniowanie przymiotników 	<ul style="list-style-type: none"> • typowa rodzina angielska dawniej i dziś
Życie codzienne: <ul style="list-style-type: none"> • typy domów, nazwy pomieszczeń i sprzętów • obowiązki domowe 	<ul style="list-style-type: none"> • nazywanie pomieszczeń w domu • wyrażanie upodobań związanych z jedzeniem 	<ul style="list-style-type: none"> • czasownik <i>have</i> • konstrukcja <i>there is / there are</i> • przyimki miejsca 	<ul style="list-style-type: none"> • porównywanie warunków mieszkaniowych w Polsce i za

<ul style="list-style-type: none"> • posiłki, artykuły żywnościowe • zakupy, pieniądze, ceny • godziny • bary, kawiarnie, restauracje • praca 	<p>i piciem</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisywanie codziennych zajęć, układanie harmonogramu dnia • dokonywanie zakupów: pytanie o pozwolenie, cenę i rozmiar, określanie ilości, wyrażanie własnych preferencji, zadowolenia i dezaprobaty • pytanie o godzinę i podawanie godziny • zamawianie posiłków, jedzenie poza domem, podawanie prostego przepisu kulinarnego • wyrażanie niezadowolenia • podejmowanie spontanicznej decyzji • opisywanie miejsca pracy, planowanie pracy wakacyjnej, wyrażanie zamiaru, sposoby zarabiania własnych pieniędzy 	<ul style="list-style-type: none"> • przysłowki częstotliwości • czas <i>Present Simple</i> • zaimki nieokreślone <i>some / any</i> • tryb rozkazujący • pytania z <i>How much?</i> • rzeczowniki policzalne i niepoliczalne • czasownik modalny <i>can</i> • wyrażenia <i>would you like, could you give me ...?, I'm afraid</i> • określniki ilościowe <i>much, many, a lot</i> • użycie <i>will</i> 	<p>granicą</p> <ul style="list-style-type: none"> • typowy dzień rodziny angielskiej • porównywanie zwyczajów związanych z jedzeniem i piciem w kraju i za granicą • zarabianie i wydawanie pieniędzy przez młodzież anglojęzyczną
<p>Kraje i narodowości, języki świata, regiony geograficzne</p> <ul style="list-style-type: none"> • języki obce • język nastolatków • klimat • dzika fauna i flora • atrakcje turystyczne • historia powszechna 	<ul style="list-style-type: none"> • podawanie nazw kontynentów, krajów i narodowości • wyszukiwanie i uzupełnianie informacji o krajach i narodach • poznawanie powodów, dla których ludzie uczą się języków obcych • porównywanie warunków pogodowych w różnych krajach • poznawanie dzikiej przyrody: opisywanie różnych systemów biologicznych w świecie, opisywanie ciekawych miejsc • poznawanie kultur świata: rozpoznawanie i opisywanie zabytków 	<ul style="list-style-type: none"> • czasownik <i>be</i> • pytanie <i>Where is he / she from?</i> • tworzenie przymiotników od nazw krajów • czasy <i>Present Simple, Past Simple</i> (strona czynna i bierna) • wyrażenia <i>there is / there are, there was / there were</i> • konstrukcja <i>used to + bezokolicznik</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • języki na świecie • różnice pomiędzy brytyjskim i amerykańskim angielskim • angielski jako jeden z języków międzynarodowych • kultura polska na tle cywilizacji śródziemnomorskiej
<p>Szkoła:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomieszczenia w szkole • wyposażenie klasy: kolory, wielkość, wzór • przedmioty nauczania • rozkład zajęć 	<ul style="list-style-type: none"> • nazywanie miejsc i przedmiotów w szkole i klasie • określanie miejsca i położenia pomieszczeń i przedmiotów • wydawanie poleceń 	<ul style="list-style-type: none"> • pytania z zaimkiem pytającym <i>Where?</i> • przyimki <i>in, at, on</i> • liczba mnoga rzeczowników • zaimki wskazujące 	<ul style="list-style-type: none"> • szkoła / edukacja w krajach anglojęzycznych

<ul style="list-style-type: none"> dni tygodnia czynności reguły i zasady mundurek szkolny typy szkół, egzaminy wrażenia związane z procedurą lekcji języka angielskiego (angielski w klasie) 	<p>i reagowanie na polecenia</p> <ul style="list-style-type: none"> pytania dotyczące lekcji języka angielskiego (np. <i>What does ... mean? Could you repeat that, please? How do you pronounce / spell that?</i>) wrażenie próśb, podziękowań, poleceń, przeprosin, nakazów i zakazów podawanie godziny układanie planu lekcji rozmawianie o ulubionych przedmiotach 	<p><i>this – these / that – those</i></p> <ul style="list-style-type: none"> przymiotniki i zaimki dzierżawcze: <i>my / mine, her / hers, our / ours</i>, itp. pytanie <i>What's your favourite school subject?</i> przedimki nieokreślone i określone tryb rozkazujący <i>Come to the blackboard!, Sit down!, Stand up!</i> itp. czasownik modalny <i>can</i> w pytaniach o pozwolenie czasownik <i>have / have got</i> czasowniki modalne <i>must, can, should / shouldn't</i> (<i>We must listen to the teacher. We can't use mobile phones. We shouldn't chew gum during lessons.</i>) 	
<p>Ludzie wokół nas:</p> <ul style="list-style-type: none"> wygląd zewnętrzny, części ciała części garderoby kolory upodobania umiejętności zawody usposobienie / cechy charakteru ulubione przedmioty osobistego użytku uczucia 	<ul style="list-style-type: none"> nazywanie części ciała i garderoby określanie charakteru swojego i innych osób mówienie o upodobaniach, umiejętnościach i zawodach porównywanie wieku, wzrostu, wyglądu i wagi, typów urody i stylów mody opisywanie wybranej postaci wrażanie opinii o ludziach i strojach 	<ul style="list-style-type: none"> czasownik <i>be</i> przedimek określony i nieokreślony czasownik <i>have got</i> czasownik <i>can</i> przymiotniki stopniowanie przymiotników zaimki dzierżawcze czas <i>Present Simple</i> czas <i>Present Continuous</i> konstrukcja <i>like / love / hate / don't mind + gerund</i> czas <i>Past Simple</i> (strona czynna i bierna) tryb rozkazujący (<i>Put on ... , Take off ...</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> ślawni Brytyjczycy i Amerykanie – charakterystyka postaci, biografie
<p>Styl życia:</p> <ul style="list-style-type: none"> hobby, upodobania, czas wolny, liczebności powyżej 100 sporty, aktywności fizyczne plany na weekend zdrowie, choroby, dolegliwości i uzależnienia dobre i złe nawyki 	<ul style="list-style-type: none"> określanie ilości opisywanie zdolności i umiejętności nazywanie dyscyplin sportowych opisywanie hobby i ulubionych zajęć w wolnym czasie oraz częstotliwości ich wykonywania rozmawianie o ulubionych 	<ul style="list-style-type: none"> konstrukcja <i>there is / there are</i> pytania z <i>How many ...?</i> czasownik <i>have got</i> liczba mnoga rzeczowników czasownik modalny <i>can</i> czas <i>Present Simple</i> konstrukcja <i>like / love /</i> 	<ul style="list-style-type: none"> typowe brytyjskie posiłki zdrowa żywność kontra <i>fast food</i> gwiazdy muzyki, sportu i kina formy spędzania wolnego czasu

<ul style="list-style-type: none"> • zdrowa / niezdrowa dieta, jedzenie i napoje 	<p>zespołach muzycznych i sportowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • pytanie o pozwolenie • wyrażanie odmowy i zgody • wyrażanie opinii o książkach i filmach • nazywanie chorób • pytanie o przyczynę i podawanie powodu • wyrażanie współczucia • układanie menu • udzielanie rad i sugestii na temat sposobu odżywiania, zdrowia i stylu życia • wyrażanie przyszłych planów • wyrażanie warunku 	<p><i>don't like / hate / don't mind / prefer + rzeczownik odstępny</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • czasy <i>Past Simple</i> (czasowniki regularne i nieregularne) i <i>Past Continuous</i> • czas <i>Present Continuous</i> • czas <i>Present Perfect</i> (<i>Have you ever ...</i>) • pytanie <i>Why?</i> i odpowiedź <i>Because ...</i> • pytanie <i>What was it like?</i> • odpowiedzi <i>Lovely!</i>, <i>Horrible!</i> • zwrot <i>be going to</i> • zwrot <i>would like</i> • czasownik modalny <i>should</i> • zerowy, I i II okres warunkowy • konstrukcja <i>If I were you, I'd ...</i> w poradach 	<p>przez młodzież anglojęzyczną</p> <ul style="list-style-type: none"> • sporty popularne w krajach anglojęzycznych
<p>Środowisko wokół nas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • miasto / wieś, budynki, miejsca użyteczności publicznej • pogoda, pory roku, miesiące • kierunki i regiony geograficzne • topografia terenu • środki transportu • zwierzęta: dzikie, hodowlane, domowe, zagrożone wyginięciem • zagrożenia i ochrona środowiska / ekologia • katastrofy naturalne 	<ul style="list-style-type: none"> • spacer z planem po mieście: pytanie o nazwy budynków i miejsc, pytanie o położenie i kierunek, określanie położenia, wskazywanie drogi • opisywanie miejsc w terenie • opisywanie pogody i zjawisk atmosferycznych w różnych porach roku i miesiącach • opisywanie zwierząt i ich warunków życia • opisywanie problemów związanych z zanieczyszczeniem środowiska i katastrof naturalnych • wyrażanie emocji i obawy • podawanie sposobów ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • czasy <i>Present Simple</i>, <i>Present Continuous</i>, <i>Present Perfect</i>, <i>Past Simple</i>, <i>Past Continuous</i>, <i>Past Perfect</i>, <i>Future Simple</i>, <i>Future Continuous</i> • zwrot <i>be going to</i> • pytanie <i>What's the weather like?</i> • konstrukcja <i>there is / there are</i> • konstrukcja <i>used to + bezokolicznik</i> • stopniowanie przymiotników • przyimki miejsca <i>near</i>, <i>on the left / right</i>, <i>opposite</i>, <i>between</i> • tryb rozkazujący <i>turn left / right</i>, <i>take the second / third left / right</i>, <i>go past</i> • czasownik modalny <i>can / could</i>: <i>Could you tell me the way to ...?</i> • czasownik modalny <i>must / mustn't</i> • czasownik modalny <i>should / shouldn't</i> • gerund <i>No smoking</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ciekawe miejsca w krajach anglojęzycznych • instytucje zajmujące się problemami ochrony środowiska

		<ul style="list-style-type: none"> • zdania w stronie biernej • zdania z czasownikiem <i>wish</i> 	
<p>Media w naszym życiu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • telewizja / film: gatunki programów • radio: rodzaje muzyki • prasa • komputer / Internet • telefon komórkowy 	<ul style="list-style-type: none"> • opisywanie ulubionych programów telewizyjnych, słynnych produkcji filmowych i ulubionej muzyki • czytanie informacji z artykułów prasowych • redagowanie artykułów do gazetki szkolnej • pisanie e-maili • redagowanie krótkich wiadomości tekstowych 	<ul style="list-style-type: none"> • czas <i>Present Simple</i> • czas <i>Present Continuous</i> • czas <i>Past Simple</i> • stopniowanie przymiotników • wyrażenie <i>there is / there are</i> • czasownik <i>have</i> • tryb rozkazujący <i>Go to menu; Keep the phone still; Don't forget the international code</i> • przedimki określone i nieokreślone / brak przedimka • konstrukcja <i>czasownik + rzeczownik odsłowny</i> • strona bierna czasu <i>Present Simple</i> i <i>Past Simple</i> • <i>question tags</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • słynne produkcje filmowe • czasopisma i gazety w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych • rola reklamy w współczesnym świecie
<p>Stosunki międzyludzkie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formy grzecznościowe, zachowanie • codzienne kontakty z ludźmi • zwyczaje i uroczystości • problemy i konflikty, konflikt pokoleń • emocje i uczucia • praca 	<ul style="list-style-type: none"> • powitania, pożegnania • udzielanie porad • wyrażanie próśb • prośzenie o pomoc, przyjęcie / odrzucenie pomocy, wyrażanie wdzięczności, podziękowania • prośzenie o informacje • podejmowanie spontanicznych decyzji • wyrażanie opinii • zapraszanie, przyjmowanie / odrzucanie zaproszenia • przeproszanie • wyrażanie sugestii, powinności i zakazów • wyrażanie konieczności lub jej braku • upewnianie się • opisywanie zasad zachowania się w różnych sytuacjach • opisywanie zwyczajów związanych ze świętami i uroczystościami 	<ul style="list-style-type: none"> • czas <i>Present Simple</i> • czasowniki modalne <i>should / shouldn't, must / mustn't, can / can't, have to / don't have to</i> • zdania z operatorem <i>must, can / could, may / might + have + imiesłów bierny: My parents could have let me go.</i> • wyrażenie <i>Could you ...?</i> • wyrażenie <i>If I were you, I'd ...</i> • pytania sprawdzające typu <i>question tags</i> • pytanie <i>Would you like to ...?</i> i wyrażenia <i>I'm sorry, I'm afraid, Let's ..., How about ...?</i> • zdania z <i>will: I'll help you!</i> • zerowy, I i II okres warunkowy • mowa zależna (polecenia, zakazy i pytania) 	<ul style="list-style-type: none"> • zasady zachowania • zwyczaje, święta i uroczystości w krajach anglojęzycznych • wpływ stereotypów na stosunki międzyludzkie

	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązywanie problemów: wyrażanie obaw i oczekiwań, opisywanie reakcji na stresy, podawanie przyczyny, relacjonowanie wypowiedzi innych osób podjmowanie pracy: dawanie rad, pytanie o radę, podejmowanie decyzji, określanie wymagań (obowiązki, godziny pracy) 			
Wakacje i podróże Kosmos	<ul style="list-style-type: none"> opisywanie planów wakacyjnych opisywanie sposobów podróżowania pytanie o drogę opisywanie zabytków opowiadanie o zdarzeniach przeszłych w połączeniu z opisem zwiedzanych miejsc; opisywanie minionych wakacji świat przyszłości: przewidywanie zdarzeń, wyrażanie prawdopodobieństwa, wyrażanie przyszłości, planowanie, dokonywanie ustaleń, wyrażanie warunku 	<ul style="list-style-type: none"> czas <i>Present Continuous</i> do wyrażania planów i zamiarów na przyszłość czas <i>Present Simple</i> pytanie <i>How do you get to ...? How long does it take you?</i> zwroty <i>by train / car / bus; on foot</i> zaimki osobowe w formie dopełnienia pytania <i>Can / Could ...?</i> czasownik <i>want + bezokolicznik</i> tryb rozkazujący czasy <i>Present Perfect, Past Perfect, Past Simple, Past Continuous, Future Simple, Future Continuous,</i> czas <i>Present Perfect</i> zdania warunkowe I i II typu 	<ul style="list-style-type: none"> sposoby spędzania wakacji przez Brytyjczyków praca wakacyjna zabytki Wielkiej Brytanii podróże w kosmos 	
Technika i wynalazki	<p>Osiągnięcia w technice:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawianie wynalazków i ich autorów opisywanie procesów pytanie o datę prognozowanie przyszłości wyrażanie warunku 	<ul style="list-style-type: none"> strona bierna w czasie <i>Present Simple</i> i <i>Past Simple</i> czasy <i>Future Simple, Future Continuous, Past Simple, Past Perfect</i> wyrażenie <i>be going to</i> zdania warunkowe I i II typu 	<ul style="list-style-type: none"> słynni wynalazcy w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych 	
Kultura i sztuka:	<ul style="list-style-type: none"> sławni ludzie kultury literatura malarstwo 	<ul style="list-style-type: none"> czytanie biografii czytanie fragmentów z literatury angielskiej opisywanie obrazów wyrażanie emocji, opinii 	<ul style="list-style-type: none"> czasy teraźniejsze i przeszłe <i>Present Simple, Present Continuous, Present Perfect, Past Simple, Past Continuous,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> biografie słynnych twórców przykłady literatury anglojęzycznej

	<ul style="list-style-type: none"> układanie i opowiadanie historyjek 	<i>Past Perfect</i> <ul style="list-style-type: none"> strona bierna czasu <i>Present Simple</i> i <i>Past Simple</i> wyrażenia <i>there is / there are, there was / there were</i> zaimek względny <i>who</i> przedimek określony i nieokreślony stopień najwyższy przymiotników 	
--	--	--	--

3. Funkcje i sytuacje

- Przedstawianie siebie i innych osób
- Powitania i pożegnania
- Podawanie danych osobowych: imię i nazwisko, wiek, adres, data urodzenia, numer telefonu; wypełnianie formularzy
- Opowiadanie o sobie
- Opisywanie pomieszczeń w domu i szkole
- Wyrażanie upodobań związanych z jedzeniem i piciem
- Definiowanie słów
- Prośenie o powtórzenie i wyjaśnienie
- Przerwanie rozmowy
- Objąśnianie znaków
- Opisywanie zajęć codziennych
- Rozmawianie o tym, co ludzie robią w danej chwili
- Pytanie o cenę i określanie ceny, prowadzenie krótkiej rozmowy w sklepie / dokonywanie zakupów
- Zamawianie posiłków w restauracji
- Opisywanie krajów i narodowości
- Wyrażanie niezadowolenia
- Określanie miejsca położenia przedmiotów
- Wyrażanie ruchu i kierunku, np. *He went out of the room.*
- Opisywanie przedmiotów znajdujących się w klasie
- Układanie planu lekcji
- Pytanie o godzinę i podawanie godziny
- Wydawanie poleceń i reagowanie na polecenia
- Wyrażanie prośb, podziękowań i przeprosin
- Oferowanie, przyjmowanie i odmawianie ofert
- Rozmawianie o ulubionych rzeczach
- Opisywanie zwierząt (domowych, hodowlanych i dzikich)
- Wyrażanie podstawowych odczuć i cech
- Pytanie o doświadczenia i wrażenia
- Opisywanie i porównywanie ludzi (wieku, wzrostu, wyglądu i cech)
- Opisywanie samopoczucia, dolegliwości i problemów zdrowotnych
- Wyrażanie współczucia

- Udzielanie rad na temat sposobu odżywiania się oraz zdrowia
- Wyrażanie opinii na temat ludzi
- Opisywanie klimatu i pogody
- Opisywanie budynków w mieście i określanie ich położenia
- Pytanie o informacje i udzielanie informacji
- Wskazywanie drogi, pytanie o kierunki, określanie stron świata
- Opisywanie topografii terenu
- Opisywanie minionych wakacji
- Opowiadanie biografii słynnej osoby
- Opowiadanie historyjek i przeszłych wydarzeń
- Opisywanie sposobów podróżowania
- Określanie ilości
- Opisywanie zdolności i umiejętności
- Opowiadanie o zawodach
- Wyrażanie wymagań, obowiązków, konieczności i zakazów
- Opisywanie sportów i gier
- Opisywanie hobby
- Rozmawianie na temat sposobów spędzania wolnego czasu
- Opisywanie zagrożeń środowiska i sposobów jego ochrony
- Przewidywanie
- Pytanie o pozwolenie
- Wyrażanie odmowy i zgody
- Wyrażanie opinii o książkach, czasopiśmie i filmach
- Wyrażanie planów i zamiarów na przyszłość, np. planów wakacyjnych, planów odnośnie dalszej edukacji
- Zapraszanie, przyjmowanie i odrzucanie zaproszenia
- Wyrażanie sugestii, próśb i opinii
- Podejmowanie spontanicznych decyzji
- Mówienie o doświadczeniach życiowych
- Instruowanie
- Wyrażanie warunku
- Cytowanie ludzi
- Relacjonowanie wydarzeń
- Ostrzeganie
- Opisywanie procesów
- Wyrażenie celu, przyczyny, wyniku i podawanie powodów (*In order to ..., Because ..., So ..., The reason why ...*)

4. Gramatyka

Formy czasownikowe:

- tryb rozkazujący
- czasowniki leksykalne

- czasowniki z partykułą (*phrasal verbs: look at, look for, look after, listen to, care for, itp.*)
- bezokolicznik (z *to* i bez *to*) po czasownikach i przymiotnikach (*must leave; ready to start*)
- czasowniki specjalne (operatory) *was / were, did, have / has, do / does*
- wyrażenie *there is / there are*
- wyrażenia *I'll ..., I'd like ...*
- strona bierna – czas teraźniejszy i przeszły
- czasowniki modalne *can / can't, must / mustn't, would / wouldn't, should / shouldn't, have to / don't have to, need to*
- czasowniki regularne i nieregularne
- konstrukcja *like / love + gerund*
- konstrukcja *Let's + czasownik*
- czasowniki przechodnie (*He has written down this word. – He has written it down.*)
- czasowniki nieprzechodnie (*We stand up when the teacher comes into the classroom.*)
- imiesłów w funkcji podmiotu (*Doing sports makes people fit.*)
- forma *causative* czasowników *have / get* (*They have their house redecorated every few years.*)
- czasowniki z przyimkiem
- *Used to + infinitive* (czynności zwyczajowe w przeszłości)

Czasy:

- *Present Simple* (strona czynna i bierna), wyrażanie przyszłości za pomocą *Present Simple* (*The train to Warsaw leaves from platform 1.*)
- *Present Continuous* – czynność odbywająca się w chwili obecnej, plany i czynności w przyszłości
- *Present Perfect*
- *Present Perfect Continuous*
- *Past Simple* (strona czynna i bierna) czasownika *be*, czasowników regularnych i nieregularnych
- *Past Continuous*
- wyrażenie *be going to* dla czynności przyszłych zamierzonych
- *Past Perfect*
- *Future Simple*
- wyrażenie *going to* dla planów i zamiarów na przyszłość
- *Future Continuous* (opcjonalnie)

Rzeczowniki:

- rzeczowniki policzalne i niepoliczalne
- liczba mnoga rzeczowników (regularne i wybrane nieregularne)
- rzeczowniki abstrakcyjne (*happiness, jealousy*)
- rzeczowniki złożone (*playground*)
- określniki *a, an, the, any, some, many, much, a lot of, (a) little, enough*, przypadki braku określnika
- forma dzierżawcza rzeczownika (dopełniacz saksoński)
- rzeczownik odslowny

Zaimki:

- wskazujące (*this, these, that, those*)

- osobowe (*I, you, he, she, it, we, they*)
- dzierżawcze (*mine, yours, his, hers, ours, theirs*)
- dopełnieniowe (*me, you, him, her, it, us, them*)
- nieokreślone (*someone, something, somewhere, anyone, anything, anywhere, noone, nothing, nowhere*)
- zwrotne (*myself, yourself, himself, herself, itself, ourselves, yourselves, themselves*)
- względne (*who, which, where, that, whose*)

Przymiotniki:

- dzierżawcze (*my, your, his, her, its, our, their*)
- przymiotniki określające kolor, rozmiar, kształt, jakość i narodowość
- miejsce przymiotnika w zdaniu
- stopniowanie przymiotników jedno i wielosylabowych (regularnych i nieregularnych)
- porównania (*as ... as, the same as, longer than*)
- konstrukcje *too / enough* (*They are too small. / They are not big enough.*)
- szyk przymiotników
- przymiotniki złożone
- imiesłowy w funkcji przymiotników (*a working mother*)
- *So + przymiotnik* (*It's so good.*)
- *Such + a / an + rzeczownik* (*He's such a good son.*)

Przysłówki:

- częstotliwości (*always, usually, often, sometimes, never, lately, recently, since, for, yet, just*) i ich miejsce w zdaniu
- czasu przeszłego i przyszłego (*last week / month / year; ... ago; next week / month / year; at eight o'clock, in two years time, etc.*)
- sposobu (*slowly*)
- czasu nieokreślonego (*just*)
- stopnia (*very*)
- miejsca (*here, there*)
- kierunku (*left, right*)
- *Too, either*
- formy regularne i nieregularne tworzone od przymiotników (*slowly, fast*)
- Stopień wyższy i najwyższy przysłówków regularnych i nieregularnych

Spójniki:

- *and, but, or, either ... or ... , neither ... nor ...*
- *when, next, then, after, before, while, as soon as*
- *however, although*
- *because, since, as*
- *if, unless*
- *in order to, so that*
- *although, while*

Przymyki:

- w okolicznikach miejsca (*in, on, at, over, opposite, next to ...*)
- w okolicznikach czasu (*on Monday, at ... o'clock, in summer, after midnight*)
- wyrażenia przyimkowe (*look at, look for, speak about, speak to, think of, etc.*)
- pytania z przymikiem na końcu (*What are you looking for?*)

Liczebniki:

- główne (1- 1000 i powyżej)
- porządkowe (*first, second, third, fourth, etc.*)

Konstrukcje zdaniowe:

- szyk wyrazów w zdaniu prostym
- tryb rozkazujący
- zdania warunkowe – typu „0”, I i II stopnia (III stopnia opcjonalnie)
- strona bierna czasu *Present Simple* i *Past Simple*
- polecenia i zakazy w mowie zależnej (*He told me to come. He told us not to move.*)
- zdania twierdzące i pytające w mowie zależnej (*He said he was hungry. She asked me where I lived.*)
- zdania względne (*This is the place where I live. This is the bag which I bought.*)
- zdania przydawkowe definiujące i wtrącone (*defining and nondefining*)
- zdania z operatorem *must / can / could / may / might + have + imiesłów bierny* (*She must have lost her mind.*)
- zdania okolicznikowe celu (*She went to the library in order to borrow a book.*)
- konstrukcja *have + dopełnienie + imiesłów bierny* (*I had my hair cut last week.*)

5. Treści ścieżek edukacyjnych
EDUKACJA REGIONALNA

Treści ujęte w <i>Podstawie programowej</i>	Zakres tematyczny możliwy do realizacji na lekcjach języka angielskiego
<ul style="list-style-type: none"> • główne zabytki przyrody i architektury w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> • promocja regionu (zabytki przyrody i architektury, położenie geograficzne) • przygotowanie przewodnika turystycznego po mieście / regionie uczniów
<ul style="list-style-type: none"> • elementy historii regionu i jego najwybitniejsi przedstawiciele 	<ul style="list-style-type: none"> • sławni ludzie z regionu zamieszkania uczniów • interesujące wydarzenia z dziejów miejscowości, w której uczniowie mieszkają, znane legendy związane z miejscowością lub regionem

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA

Treści ujęte w <i>Podstawie programowej</i>	Zakres tematyczny możliwy do realizacji na lekcjach języka angielskiego
<ul style="list-style-type: none"> • formy komunikatów medialnych: słownych, pisemnych, obrazowych, dźwiękowych, filmowych i multimedialnych 	<ul style="list-style-type: none"> • formy komunikatów medialnych: słownych, pisemnych, obrazowych, dźwiękowych, filmowych i multimedialnych

	<ul style="list-style-type: none"> wyrażanie opinii o programach telewizyjnych, filmach i muzyce informacja i komunikacja, Internet (rozmowa telefoniczna, czytanie informacji na afiszach, czytanie programu telewizyjnego, program radiowy) opisywanie obrazów czytanie fragmentów literatury angielskiej układanie i opowiadanie historyjek proces powstawania książki informacje z artykułów prasowych przekazywanie wiadomości poprzez Internet pisanie listów
<ul style="list-style-type: none"> słowo, gest i ruch jako forma wypowiedzi w życiu i w teatrze, gry dramatyczne, inscenizacje, teatr szkolny 	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie gestu, mimiki, akcentu i intonacji w wypowiedziach stosowanie techniki „dramy” na lekcjach języka angielskiego inscenizacje i przedstawienia w języku angielskim
<ul style="list-style-type: none"> media jako środki poznania historii i współczesności komunikaty informacyjne i perswazyjne (reklamowe i propagandowe, public relations) 	<ul style="list-style-type: none"> reklama (plakat reklamowy, reklama telewizyjna i radiowa, znaczenie reklamy)
<ul style="list-style-type: none"> tworzenie warunków do zdobywania informacji z różnych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> źródła zdobywania informacji (słowniki, leksykony, mass media, Internet)

EDUKACJA EKOLOGICZNA

Treści ujęte w <i>Podstawie programowej</i>	Zakres tematyczny możliwy do realizacji na lekcjach języka angielskiego
<ul style="list-style-type: none"> różnorodność biologiczna (gatunkowa, genetyczna oraz ekosystemów) – znaczenie jej ochrony 	<ul style="list-style-type: none"> warunki życia zwierząt: <ol style="list-style-type: none"> opisywanie warunków hodowli zwierzęta zagrożone wyginięciem zwierzęta w laboratoriach
<ul style="list-style-type: none"> przyczyny i skutki niepożądanych zmian w atmosferze, biosferze i litosferze 	<ul style="list-style-type: none"> zagrożenia dla środowiska powodowane niepożądaną działalnością człowieka (wycinanie lasów tropikalnych, kwaśne deszcze, dziura ozonowa, globalne ocieplenie klimatu, zanieczyszczenie środowiska) sposoby ochrony środowiska

EDUKACJA PROZDROWOTNA

Treści ujęte w <i>Podstawie programowej</i>	Zakres tematyczny możliwy do realizacji na lekcjach języka angielskiego
<ul style="list-style-type: none"> higiena osobista i otoczenia: <ol style="list-style-type: none"> zasady pielęgnacji skóry hałas, nadmierne nasłonecznienie 	<ul style="list-style-type: none"> części ciała (pielęgnacja) zasady związane z przebywaniem na słońcu

<ul style="list-style-type: none"> • bezpieczeństwo i pierwsza pomoc: <ol style="list-style-type: none"> a) przepisy bezpieczeństwa w domu, szkole, miejscu publicznym; potrzeby w zakresie bezpieczeństwa dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych b) ryzyko związane z różnymi rodzajami aktywności i sytuacjami życiowymi, jego ocena i odpowiedzialność za jego podejmowanie c) pierwsza pomoc w najczęstszych przypadkach zagrożenia życia; wzywanie pomocy w nagłych wypadkach; zachowanie w sytuacjach katastrof 	<ul style="list-style-type: none"> • zasady bezpieczeństwa obowiązujące w domu i na ulicy • niebezpieczne sporty – dlaczego ludzie je uprawiają? • mówienie o samopoczuciu i dolegliwościach • trudne sytuacje – proszenie o pomoc, wyrażanie bólu, strachu, współczucia
<ul style="list-style-type: none"> • żywność i żywienie: skład żywności, układanie jadłospisów, ich różnice ze względu na kulturę, wiek, stan zdrowia, rodzaj pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikacja żywności na zdrową / niezdrową • czytanie i układanie menu • opisywanie różnych diet i sposobów odżywiania się
<ul style="list-style-type: none"> • aktywność ruchowa i umysłowa: <ol style="list-style-type: none"> a) aktywność fizyczna w różnych okresach życia i stanach zdrowia b) wypoczynek bierny i czynny c) higiena pracy umysłowej i snu 	<ul style="list-style-type: none"> • zdrowie (dobre i złe nawyki, jak zachować zdrowie) • różne rodzaje hobby • właściwe zaplanowanie dnia

EDUKACJA EUROPEJSKA

Treści ujęte w Podstawie programowej	Zakres tematyczny możliwy do realizacji na lekcjach języka angielskiego
<ul style="list-style-type: none"> • polityka edukacyjna UE • programy współpracy i wymiany młodzieży • wymiennalność dyplomów • nauka języków obcych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisywanie niektórych krajów należących do UE (położenie, ludność, przyroda, zabytki, fakty z historii, język) • korespondencja z młodzieżą z wybranych krajów europejskich • Unia Europejska • różnice pomiędzy Polską a Wielką Brytanią w dziedzinie ustroju i typu rządów • znaczenie nauki języków obcych w zjednoczonej Europie • egzaminy międzynarodowe

EDUKACJA FILOZOFICZNA

Treści ujęte w Podstawie programowej	Zakres tematyczny możliwy do realizacji na lekcjach języka angielskiego
<ul style="list-style-type: none"> • starożytne wezwanie: „Poznaj samego siebie”, a zawsze aktualne pytania: Kim jestem? Skąd pochodzę? Dokąd zmierzam? Jaki jest sens życia ludzkiego? 	<ul style="list-style-type: none"> • moje drzewo genealogiczne • opisywanie osobowości swojej i innych osób • poznanie różnych technik skutecznego uczenia się • samoocena własnych wiadomości i umiejętności • określenie swoich mocnych i słabych stron, wybór dalszej drogi kształcenia

KULTURA POLSKA NA TLE TRADYCJI ŚRÓDZIEMNOMORSKIEJ

Treści ujęte w Podstawie programowej	Zakres tematyczny możliwy do realizacji na lekcjach języka angielskiego
<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie mitologii, misteriów, obrzędów, świąt i uroczystości 	<ul style="list-style-type: none"> • porównywanie zwyczajów związanych z jedzeniem w kraju i za granicą • podawanie prostego przepisu kulinarnego • porównywanie świąt, uroczystości i obrzędów
<ul style="list-style-type: none"> • obecność wartości świata starożytnego w średniowieczu i nowożytnej Europie 	<ul style="list-style-type: none"> • turystyka (udzielanie informacji o ciekawych obiektach turystycznych) • kultura i sztuka (malarstwo, biografie artystów) • opisywanie dzieł sztuki • czytanie fragmentów literatury światowej
<ul style="list-style-type: none"> • elementy historii i geografii świata starożytnego 	<ul style="list-style-type: none"> • historia i kultura Polski • inne kraje i narodowości (nazwy państw i miast) • regiony geograficzne (kontynenty) • wędrówki po świecie (słynni podróżnicy, warunki pogodowe w różnych krajach, opisywanie przyrody) • fakty z historii świata (ustalenie chronologii wydarzeń) • poznawanie dzikiej przyrody (opisywanie przykładów różnych systemów biologicznych w świecie, opisywanie ciekawych miejsc) • poznawanie kultur świata: rozpoznawanie i opisywanie zabytków, określanie dat i wydarzeń z historii świata

6. Sprawności językowe**Rozumienie ze słuchu**

- Rozumienie poleceń nauczyciela i nagranych wypowiedzi rodzimych użytkowników języka angielskiego w zróżnicowanych warunkach odbioru.
- Rozumienie ogólnego sensu wypowiedzi, tzn. rozpoznawanie sytuacji, myśli lub intencji mówiącego.
- Wyszukiwanie i rozpoznawanie potrzebnych informacji z wypowiedzi lub dialogu.

Mówienie

- Udzielanie odpowiedzi na pytania dotyczące sytuacji z życia codziennego.
- Inicjowanie, podtrzymywanie i kończenie nieskomplikowanej rozmowy o sobie, swojej rodzinie i otaczającym świecie.
- Formułowanie prośby o powtórzenie lub pomoc.
- Wyrażanie własnej opinii oraz relacjonowanie wypowiedzi innych osób.
- Stosowanie zasad fonetycznych w stopniu zapewniającym zrozumienie wypowiedzi.

Czytanie

- Rozumienie prostego tekstu użytkowego, takiego jak: ogłoszenie, instrukcja, list, prosty tekst, dialog.
- Rozumienie ogólnego sensu obszerniejszego tekstu przy pobieżnym czytaniu.
- Rozumienie ogólnego sensu tekstu, który zawiera fragmenty niezrozumiałe.

- Wyszukiwanie w tekście określonych lub szczegółowych informacji z częściowo niezrozumiałego tekstu.
- Czytanie samodzielne z użyciem słownika dwujęzycznego.

Pisanie

- Wypełnianie kwestionariusza osobowego.
- Adresowanie pocztówki / koperty.
- Pisanie krótkiej notatki z określoną informacją / sms-a.
- Sporządzenie prostej i spójnej notatki z czyjeś wypowiedzi.
- Pisanie listu nieformalnego / e-maila i listu formalnego.
- Pisanie krótkiej historyjki, np. na podstawie wskazówek lub ilustracji.
- Opisywanie postaci / zwierzęcia / miejsca.
- Pisanie poprawnego i w miarę zróżnicowanego pod kątem morfologii, składni i słownictwa opowiadania.
- Poprawne stosowanie zasad ortografii i interpunkcji.

IV. REALIZACJA PROGRAMU

1. Metody

Ogólna koncepcja nauczania języków obcych zakłada obecnie **humanistyczne podejście** do ucznia, traktowanie go w sposób holistyczny i uwzględnianie jego indywidualnych potrzeb, osobowości, uczuć i emocji. U podstaw tego podejścia leżą takie zasady jak:

- rozwijanie i wzmacnianie w uczniach poczucia godności, wartości i wiary we własne możliwości językowe;
- rozwijanie świadomości własnego procesu uczenia się języka obcego;
- zachęcanie uczniów do rozwijania umiejętności samooceny;
- zachęcanie uczniów do twórczego podejścia do nauki;
- pozostawianie im wyboru odnośnie treści nauczania, form kontroli bieżącej i okresowej, a także rodzajów zadań domowych;
- poruszanie na lekcjach tematów istotnych i ciekawych dla uczniów.

Jeśli chodzi o metody nauczania, jako wiodącą proponujemy **metodę komunikacyjną**, mającą postać **silnie eklektyczną** – łączy ona w sobie wiele cech metod konwencjonalnych i niekonwencjonalnych oraz wykorzystuje w obrębie swojej koncepcji metodycznej liczne techniki wypracowane przez wcześniejsze metody.

Podejście komunikacyjne skupia uwagę na umiejętności skutecznego porozumiewania się w języku obcym. Celem nauki jest osiągnięcie kompetencji komunikacyjnej rozumianej jako umiejętność efektywnego porozumiewania się w sposób odpowiadający danej sytuacji. Aby to osiągnąć, trzeba oczywiście poznać formy gramatyczne danego języka, a także funkcje wypowiedzi oraz ich wzajemne zależności. Pewna doza poprawności gramatycznej jest niezbędna, by nie zablokować komunikacji językowej. Stąd też, szczególnie w fazie prezentacji i ćwiczenia nowego materiału, bardzo skuteczne są techniki wzięte z **metody audiolingwalnej**, takie jak dryl językowy, powtarzanie, tworzenie nawyków poprzez automatyczne stosowanie zwrotów, struktur i słownictwa. Generalnie jednak, błędy językowe w metodzie komunikacyjnej traktowane są jako naturalny element procesu uczenia się. Zakłada się, że będą one stopniowo eliminowane w dalszym procesie nauczania i uczenia się, wraz z naturalnym rozwojem sprawności językowych.

Bardzo dobre efekty w nauczaniu języków obcych przynosi metoda **dramy**, gdyż dzięki niej uczniowie czynnie, twórczo i celowo operują językiem podczas odgrywania scenek. Mają wtedy okazję do bardziej naturalnego stosowania właściwej intonacji i tempa wypowiedzi, łącząc je z mimiką i gestykulacją.

Eklektyzm w metodyce nauczania języków obcych tak naprawdę polega na tym, że dobieramy metody do potrzeb – ćwiczonej sytuacji, temperamentu uczniów, itp. Ważne, aby aktywizowały uczniów do pracy, a temu służą odpowiednie dobrane techniki i formy pracy.

2. Formy pracy

W celu urozmaicenia lekcji, zaleca się stosowanie odpowiednio zbalansowanych, dostosowanych do nauczanego materiału i zróżnicowanych form pracy. Mogą to być:

- praca całą klasą (*lockstep*);
- praca indywidualna (kierowana przez nauczyciela lub samodzielna);
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca projektowa (wykonywana w szkole i w domu).

3. Techniki pracy

Zostaną one przedstawione w odniesieniu do poszczególnych sprawności językowych, gramatyki i słownictwa, choć w rzeczywistości żadna sprawność językowa nie występuje w oderwaniu – zwykle jedna wynika z drugiej i łączy się z kolejną. Omówione zostaną też techniki samodzielnego uczenia się i techniki indywidualizacji pracy z uczniem.

3. 1. Rozumienie ze słuchu

Jest to pierwsza sprawność, z jaką uczniowie stykają się przy nauce języka obcego. Pamiętać więc należy o tym, by wprowadzane treści były zawsze w rzeczywistym i czytelnym dla nich kontekście. Będzie nim rzeczywista sytuacja klasowa, ale też oglądany satelitarny program telewizyjny, program radiowy, kasetta audio, CD, itp.

Bardzo istotna jest pomoc uczniom w opanowaniu i rozwijaniu poznanych w szkole podstawowej niewerbalnych strategii komunikacyjnych. Muszą oni wiedzieć na co zwracać uwagę, aby lepiej zrozumieć swego rozmówcę. Te pomocnicze komunikaty niewerbalne to:

- mowa ciała (gesty, mimika);
- kontekst;
- ton wypowiedzi rozmówcy;
- inne okoliczności towarzyszące wypowiedzi.

Przy tej okazji warto też pokazać uczniom przydatność podstawowych sformułowań związanych z pytaniem o znaczenie słów, prośbą o powtórzenie wypowiedzi, zapytania, jak dane słowo się pisze. Ale najważniejsze jest uświadomienie im, że aby zrozumieć wypowiedź, wcale nie muszą znać znaczenia każdego wypowiedzianego przez rozmówcę słowa.

Niezbędne jest też zdefiniowanie zadania przed wysłuchaniem tekstu, aby odpowiednio ukierunkować uwagę uczniów.

Do rozwijania i sprawdzania sprawności rozumienia ze słuchu nadają się takie techniki jak:

- technika wielokrotnego wyboru sprawdzająca zrozumienie ogólnego sensu wypowiedzi;
- technika *true / false* (prawda / fałsz), przy czym uczniowie powinni umieć uzasadnić swój wybór i w przypadku odpowiedzi fałszywej – podać poprawną;
- tabela, formularz lub ankieta do wypełnienia, w przypadku zadania mającego na celu znalezienie konkretnych informacji;
- dyktando (literowanie, dyktando wyrazowe, tekst);
- zaznaczanie rozpoznanego dźwięku;
- zaznaczanie słów-kluczy;
- wybieranie właściwego obrazka lub elementu na ilustracji;
- znajdowanie różnic pomiędzy obrazkami lub tekstami;
- dopasowywanie pytań do odpowiedzi;
- podawanie właściwej kolejności obrazków lub wydarzeń;
- wykonywanie czynności zgodnej z usłyszanym poleceniem.

3. 2. Mówienie

Sprawność mówienia rozwijana jest przez uczniów już od pierwszego kontaktu z językiem. Początkowo polega na powtarzaniu za modelem, potem stopniowo dochodzi do samodzielnych wypowiedzi. Mówienie jest ściśle związane ze słuchaniem i to na tych dwóch sprawnościach, od zarania dziejów ludzkości, oparta jest komunikacja.

Skuteczne opanowanie tej sprawności wymaga **stworzenia rzeczywistych sytuacji** do zastosowania wyuczonych struktur i słownictwa. Taką podstawową sytuacją jest sytuacja klasowa, ale uczniowie mogą się również spotkać z potrzebą mówienia w nauczanym języku obcym podczas pobytu za granicą lub w zetknięciu się z cudzoziemcem.

W przypadku mówienia, podobnie jak i słuchania, przydatna będzie znajomość niewerbalnych strategii komunikacyjnych, szczególnie w początkowym stadium nauki, zanim uczniowie naberą umiejętność parafrazowania wypowiedzi, definiowania tego, na co jeszcze nie znają odpowiedniej nazwy. Równie ważne będą strategie werbalne obejmujące umiejętność prośenia o pomoc, objaśnienie, czy powtórzenie.

Uczniowie będą się znacznie śmiaiej wypowiadali, jeżeli już na samym początku nauki języka obcego uświadomimy im, że ważniejsze od idealnej poprawności językowej jest skuteczne przekazanie komunikatu. Warto przy tej okazji podać przykłady znanych uczniom obcokrajowców mówiących po polsku (np. Kevin Aiston) i w ten sposób udowodnić, że popełniane przez nich błędy wcale nie uniemożliwiają nam zrozumienia ich wypowiedzi. Dopiero zapewniwszy uczniom takie poczucie bezpieczeństwa, możemy dążyć do doskonalenia poprawności językowej, właściwej wymowy i intonacji. Oczywiście jest również to, że większy nacisk na dokładność językową położymy w fazie prezentacji i ćwiczenia nowego materiału (*controlled practice*), niż w fazie jego praktycznego wykorzystania (*free practice*).

Uczniów należy sprowokować do mówienia poprzez właściwe przygotowanie ich do tego. Może być to:

- poprzedzenie wypowiedzi podaniem „banku potrzebnych słów i fraz”;
- wspólne z uczniami stworzenie „banku słów i fraz” przy pomocy techniki burzy mózgów;
- zastosowanie wizualizacji;
- zebranie pomysłów w postaci „mapy mentalnej”;
- wcześniejsze zapoznanie ich z tekstem pisanym, na którym będą mogli oprzeć swoją wypowiedź;
- wcześniejsze wysłuchanie tekstu o tematyce zbliżonej do tematu przyszłej wypowiedzi ustnej;
- zaprezentowanie ilustracji podsuwających pomysły odnośnie treści wypowiedzi;
- wykorzystanie do wypowiedzi wypełnionych formularzy, tabel, wykresów i grafów;
- wykorzystanie do wypowiedzi gotowych fragmentów tekstu wcześniej przeczytanego i pociętego na akapity / zdania;
- nauczenie zwrotów związanych z inicjowaniem, podtrzymywaniem i kończeniem rozmowy;
- ustalenie wspólnie z uczniami tematów lub sytuacji szczególnie bliskich uczniom lub przydatnych w życiu codziennym.

Techniki stosowane przy doskonaleniu sprawności mówienia to:

- powtarzanie za wzorem (indywidualne i chóralne), szczególnie przydatne przy ćwiczeniu wymowy i intonacji;
- budowanie dialogów w oparciu o wzór;
- układanie pytań do odpowiedzi;
- udzielanie odpowiedzi na pytania;
- omawianie różnic pomiędzy obrazkami lub tekstami;
- śpiewanie piosenek;
- recytowanie wyliczników, wierszy (*tongue twisters, raps, jazz chants, poems*);
- udzielanie instrukcji lub wydawanie poleceń;
- spekulowanie na podstawie tytułu lub ilustracji;
- symulacja (odgrywanie ról w oparciu o podane informacje);
- technika dramy (inscenizowanie scenek, skeczy, adaptacji sztuk, itp.);

- *storytelling* – opowiadanie historyjek w oparciu o bodźce wzrokowe;
- zadania w parach oparte na luce informacyjnej – wymiana informacji na podstawie swojego zestawu, w celu skompletowania danych (oba zestawy uzupełniają się wzajemnie).

3. 3. Czytanie

Z tą sprawnością językową uczniowie stykają się nie tylko w sytuacji klasowej – korzystając z tekstów w podręczniku – ale również w swoim codziennym życiu. Rzeczywistą potrzebę czytania odkrywają przy okazji buszowania po stronach internetowych, grając w gry komputerowe, w których polecenia są po angielsku, próbując zrozumieć różnego rodzaju instrukcje, czy choćby napisy na tablicach informacyjnych czy billboardach. W miarę nabywania coraz większych kompetencji językowych, zaczną brać udział w internetowych czatach i forach dyskusyjnych. Przy tej okazji przekonają się praktycznie, że systematyczne czytanie wpływa pozytywnie na rozwój sprawności pisania. Będą mieli też kontakt z lekturami i pismami kierowanymi do młodzieżowego odbiorcy, jak również codzienną prasą angielską i tematycznymi magazynami ilustrowanymi.

Także w przypadku sprawności czytania niezbędne są **strategie** pomocne w jej opanowaniu. Uczniowie muszą wiedzieć jak zapytać o nieznaną słowo lub wyrażenie, poprosić o pomoc, czy odwołać się do podobieństwa słów w innych znanych sobie językach. Muszą też być świadomi tego, że aby uchwycić sens ogólny przeczytanego tekstu, wcale nie jest konieczna znajomość wszystkich pojedynczych słów, jakie się w nim pojawiają. Wiele można się domyślić z kontekstu odwołując się do zdobytej wcześniej wiedzy na temat, o którym mowa w tekście, wykorzystując rysunki towarzyszące tekstowi, tytuł, podział na akapity i określając najważniejsze myśli w nich zawarte. Rolą nauczyciela jest nauczenie lub uświadomienie uczniom tych wszystkich strategii. Tylko wtedy będą w stanie czerpać z czytania prawdziwą przyjemność.

Techniki przydatne w doskonaleniu sprawności czytania ze zrozumieniem to:

- czytanie na głos dla klasy;
- przewidywanie treści tekstu na podstawie bodźców wizualnych lub słuchowych, tytułu tekstu, odniesienia do wiedzy ogólnej;
- czytanie dla ogólnego zrozumienia;
- zakreślanie w akapitach słów-kluczy;
- ocena przeczytanych informacji techniką prawda / fałsz i poprawianie błędnych informacji;
- czytanie dla konkretnej informacji – zaznaczanie w tekście szukanych wyrazów lub informacji;
- wypełnianie luk potrzebną informacją;
- uzupełnianie tabel szczegółowymi informacjami;
- dopasowywanie obrazka do tekstu / przeczytanej informacji;
- dopasowywanie tytułów do kolejnych akapitów tekstu;
- wybieranie najlepszego tytułu tekstu spośród kilku podanych propozycji;
- ustawianie wydarzeń opisanych w tekście we właściwej kolejności;
- ustawianie szeregu ilustracji zgodnie z fabułą tekstu;
- test wyboru (wybieranie właściwej odpowiedzi do pytań związanych z tekstem);
- udzielanie odpowiedzi na pytania związane z tekstem;
- zaznaczanie danych z tekstów na diagramach, mapach, planach, rysunkach (np. trasa wycieczki);
- uporządkowanie podanych zdań lub akapitów tak, by stanowiły logiczną całość;
- uporządkowanie dialogu;
- rozdzielanie dwóch pomieszanych tekstów.

3. 4. Pisanie

Z rzeczywistą potrzebą pisania uczniowie zetkną się zarówno w klasie, jak i w codziennym życiu pozaszkolnym, przy okazji korespondencji, kontaktowania się z cudzoziemcami za pomocą poczty elektronicznej, czy też w sposób tradycyjny

– pisząc odręczne notatki z rozmów telefonicznych, wysyłając kartki z okolicznościowymi życzeniami, pocztówki i listy. Pretekstem do pisania jest zwykle bodziec wynikający z innej sprawności – słuchania lub czytania, co znowu jest dowodem na to, że sprawności językowe nie występują w oderwaniu, ale nawzajem się uzupełniają. Jako przykład jednej z pierwszych, satysfakcjonujących uczniów próbek pisania w języku obcym może być wypełnianie formularza z danymi osobowymi. W rzeczywistym życiu często przyjdzie im tego typu formularze wypełniać (np. przy okazji podróży zagranicznych), stąd też motywacja do wykonania takiego zadania z pewnością będzie duża. Rozwój sprawności pisania można znacznie przyspieszyć, jeśli tematyka zadań będzie bliska uczniom. Każda wypowiedź pisemna musi być jednak poparta opanowaniem określonego repertuaru słów i sformułowań potrzebnego do przekazania myśli. W toku nauki, w miarę nabywania wiadomości i umiejętności, warto dbać o rozwijanie poprawności wypowiedzi i bogactwo form językowych.

Strategie pomocne w opanowaniu sprawności pisania to:

- umiejętność wyboru właściwego stylu (formalnego, nieformalnego, kolokwialnego, slangowego) w zależności od adresata;
- odwołanie się do wcześniej zdobytej wiedzy na temat, na który piszemy (szczególnie ważne przy interdyscyplinarnych pracach projektowych);
- sporządzenie „banku słów-kluczy”, które uczeń może wykorzystać w swoim tekście;
- sporządzanie map mentalnych;
- znajomość łączników i skrótów;
- umiejętność korzystania z różnych źródeł (słowniki, teksty źródłowe, tabele, grafy);
- umiejętność parafrazowania.

Techniki rozwijające sprawność pisania to:

- przepisywanie (wyrazów, zwrotów, tekstów wzorcowych);
- dyktanda;
- dopasowywanie połówek zdań;
- wypełnianie formularza, ankiety;
- porządkowanie zdań, ustawianie ich zgodnie z kolejnością i logiką tekstu;
- kończenie zdań;
- udzielanie odpowiedzi na pytania;
- zadawanie pytań do tekstów;
- uzupełnianie dymków w historyjkach komiksowych;
- układanie samodzielnych, kilkudzaniowych wypowiedzi na zadany temat;
- pisanie notatek (np. z rozmów telefonicznych lub sms-ów);
- pisanie życzeń okolicznościowych, kartek z podróży, listów i e-maili;
- opisy (np. opis postaci, zwierzęcia, miejsca, uroczystości);
- pisanie streszczeń.

3. 5. Nauczanie słownictwa

Przy nauce języka obcego bardzo ważne jest uświadomienie uczniom znaczenia systematycznego uczenia się, powtarzania i utrwalania nowego słownictwa. Bez znajomości choćby podstawowych słów z różnych dziedzin życia, trudno jest mówić o jakiegokolwiek komunikacji. Dlatego tak ważne jest podsuniecie uczniom skutecznych strategii i technik zapamiętywania nowego słownictwa. Może to być:

- porządkowanie słów na kategorie semantyczne;
- rozwiązywanie krzyżówek, rebusów i zagadek;
- uzupełnianie luk pojedynczymi wyrazami;

- rozsypanka literowa (układanie wyrazów z rozrzuconych liter);
- grupowanie wyrazów według pisowni lub wymowy;
- definiowanie słów;
- tworzenie map wyrazowych;
- podawanie synonimów lub antonimów;
- słowotwórstwo;
- dopasowywanie wyrazów do obrazków, synonimów;
- sporządzanie własnych słowniczków;
- skojarzenia i „haki pamięciowe”.

3. 6. Nauczanie gramatyki

Gramatyka jest cementem spajającym poznane słownictwo. Powoduje lepsze porozumienie pomiędzy nadawcą a odbiorcą komunikatu. Choć, jak wspomniane było wcześniej, większy nacisk będziemy kłaść na zdolność porozumiewania się, niż na idealne opanowanie reguł gramatycznych, ich znajomość i umiejętność zastosowania w praktyce z pewnością będą przydatne.

Nowe konstrukcje gramatyczne mogą być wprowadzane w sposób **indukcyjny** (uczniowie sami dochodzą do reguły na bazie przedstawionego przykładu w określonym kontekście, odpowiednio naprowadzeni przez nauczyciela wskazówkami lub pytaniami pomocniczymi) lub w sposób **dedukcyjny** (nauczyciel podaje regułę, objaśnia ją, potem następują przykłady i ćwiczenia utrwalające). Pierwszy z tych sposobów jest bardziej odpowiedni dla uczniów bardziej samodzielnych i lubiących rozwiązywanie problemów na własną rękę, drugi natomiast – dla preferujących konkretną, systematyczną pracę, rozpoczynającą się od dokładnego objaśnienia reguły. W zależności od stopnia trudności wprowadzanego materiału i w celu uatrakcyjnienia sposobu nauczania, warto oba te sposoby stosować naprzemiennie.

Bardzo pomocna w nauczaniu gramatyki jest technika **drylu językowego**, która daje możliwość wielokrotnego przećwiczenia i powtórzenia tej samej struktury, począwszy od **drylu mechanicznego** (nie wymagającego myślenia, ale za to pozwalającego na zautomatyzowanie danej struktury, poprzez **dryl konstruktywny** (wymagający już zrozumienia zdania w celu wyprodukowania odpowiedniej odpowiedzi), a skończywszy na **drylu komunikacyjnym** (jest to nadal dryl kontrolowany, ale uczeń bodziec werbalny nauczyciela uzupełnia własnym zdaniem).

Inne przydatne w nauczaniu gramatyki techniki to:

- parafrazowanie (podawanie nowego zdania tak, aby znaczyło to samo co zdanie podane), np.
He can't lift this suitcase, he's too weak. – He isn't _____;
- podawanie właściwej formy czasownika, np.
Jane (watch) _____ TV for ages, that's why her eyes are so red.;
- tłumaczenie wyrażenia w nawiasie na język angielski, np. *You (nie wolno) touch that plug!*
- uzupełnianie luk, np. *The plane will take off _____ six o'clock.;*
- technika wielokrotnego wyboru, np.
John is the _____ in the class
a) *most tall* b) *taller* c) *tallest* d) *more tall*
- rozsypanki wyrazowe, z których należy ułożyć poprawne zdania.

3. 7. Techniki kształcenia samodzielnego uczenia się

Jak już wspomniano w założeniach programowych, *Podstawa programowa kształcenia ogólnego* obliuguje nauczycieli do kształcenia w uczniach umiejętności samodzielnego uczenia się.

Aby uniezależnić się od nauczyciela i umieć samodzielnie korzystać z różnych źródeł wiedzy, uczniowie muszą najpierw poznać różne sposoby skutecznego uczenia się, a przede wszystkim – rozpoznać preferowany przez siebie styl uczenia się, ale także poznać plusy innych stylów. Pomocne im będą ponadto:

- trening strategii pomocnych w opanowaniu sprawności językowych (była o nich mowa przy okazji omawiania poszczególnych sprawności);

- umiejętność korzystania ze słownika i spisu treści w podręczniku i innych publikacjach;
- umiejętność prowadzenia notatek;
- umiejętność dokonywania samooceny (chodzi tu o właściwe ocenianie swojego wkładu pracy w uczenie się danego materiału oraz wyniku tej pracy);
- umiejętność wyszukiwania dodatkowych materiałów i korzystania z nich;
- umiejętność współpracy z innymi, wspólne odpytywanie się i dzielenie zdobytymi informacjami;
- systematyczność w odrabianiu zadań domowych.

Dobrze jest co jakiś czas podsuwać uczniom różne techniki sprzyjające tej samodzielności, np.:

- odgadywanie znaczenia słów z kontekstu;
- poznanie symboli transkrypcji fonetycznej i kształcenie umiejętności poprawnego odczytywania zapisu fonetycznego;
- skojarzenia wizualne lub werbalne nowych słów („haki pamięciowe”);
- poznawanie reguł słowotwórstwa;
- poznawanie skrótów używanych w słownikach w celu doskonalenia umiejętności korzystania ze słowników;
- poznawanie zasad korzystania ze słowników, encyklopedii i leksykonów;
- kształcenie umiejętności korzystania z Internetu (do zdobywania i przetwarzania informacji i do korespondencji);
- sprawdzanie poprawności wykonanych zadań z kluczem;
- poznawanie i stosowanie technik kompensacyjnych (np. opisywanie słowa, o które nam chodzi, prośba o powtórzenie lub potwierdzenie informacji);
- poznawanie zasad katalogowania książek w bibliotece;
- wzajemne przepytywanie się uczniów z nowego i przerobionego materiału;
- powtarzanie i zbieranie słownictwa w formie „map mentalnych”;
- samoocena wiadomości i umiejętności, wyłonienie swoich mocnych i słabych stron, wytyczenie kierunku dalszego kształcenia (bardzo wskazane jest zachęcenie uczniów do korzystania z „Europejskiego portfolio językowego”, przy pomocy którego mogą porównać swoje umiejętności z listą umiejętności tam zawartą i ocenić swój poziom). Bardzo wiele podręczników oferuje proste ankiety z samooceną na koniec każdego rozdziału, co również sprzyja refleksyjnemu podejściu do własnej nauki).

3. 8. Techniki indywidualizacji pracy

Zespół klasowy to zbiór uczniów o bardzo zróżnicowanych możliwościach i umiejętnościach językowych, często też o zróżnicowanym poziomie zaawansowania językowego. Praktyka wskazuje, że choć znaczna część uczniów w klasie uczyła się języka angielskiego w szkole podstawowej i w związku z tym należy wystartować z nimi od poziomu elementarnego, zawsze znajdzie się ktoś, kto uczył się dodatkowo języka angielskiego prywatnie i w związku z tym umie znacznie więcej niż reszta klasy lub wręcz przeciwnie - w szkole podstawowej nie przykładał się do nauki i umie bardzo niewiele.

Poza tym, zdarzają się w klasie uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, realizujący w szkole ogólnodostępnej program szkoły specjalnej i uczniowie z różnymi dysfunkcjami, mający opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej, wskazujące na konieczność dostosowania wymagań do rodzaju tych dysfunkcji i możliwości dziecka.

Bardzo wskazane jest więc przeprowadzenie na początku roku szkolnego w klasie pierwszej testu diagnostycznego, aby lepiej uczniów poznać i dostosować proces dydaktyczny do ich indywidualnych potrzeb i oczekiwań. Tym, którzy wykazują niski poziom umiejętności, można zaproponować zajęcia wyrównawcze. Uczniom z deficytami rozwojowymi – zajęcia korekcyjno-kompensacyjne. Z uczniami szczególnie uzdolnionymi można pracować dodatkowo na zajęciach koła zainteresowań.

Jak widać z powyższego, aby nauczanie było efektywne, w myśl zasady rozwijania w uczniach poczucia własnej wartości oraz wiary we własne możliwości językowe, należy stosować **indywidualizację pracy**. Pomocne w tym będą poniższe techniki:

- **Zróżnicowane poziomy zadań** – technika wykonywanego zadania jest ta sama, ale uczniowie o większych umiejętnościach mają więcej elementów do znalezienia, dłuższy lub trudniejszy tekst, itp.
- **Możliwość wyboru zadań** – kilka zróżnicowanych pod kątem trudności zadań z podobnej tematyki do wyboru, uczeń sam decyduje, które zadanie jest w stanie wykonać. Dobrze jest też pozwolić uczniom na wybór tematu pracy projektowej, lektury do czytania, itp. Oczywiście to nauczyciel przygotowuje opcje do wyboru, ale ostatecznie decydują uczniowie, co znacznie zwiększa ich motywację do wykonania zadania.
- **Dodatkowe zadania dla tzw. fast finishers** – ważne jest, aby to były zadania sprawiające przyjemność, np. zagadki, krzyżówki, rebusy, interesujący tekst do czytania. Uczniowie nie powinni odnieść wrażenia „ukarania” za wcześniejsze ukończenie zadania, ale wręcz przeciwnie – bycia za to nagrodzonym czymś „ekstra”. Nie szkodzi, jeśli tego dodatkowego zadania nie zdążą ukończyć w całości w klasie. Równie dobrze mogą to zrobić w domu.
- **Asystenci nauczyciela** – wykorzystanie potencjału uczniów zdolniejszych do pomocy słabszym, sprawdzania poprawności wykonanych zadań, przygotowywania drobnych pomocy dydaktycznych, itp. Często słabsi uczniowie mają więcej odwagi, by zwrócić się z pytaniem do kolegi / koleżanki, niż do nauczyciela. Należy to więc wykorzystać. W ten sposób dowartościmy też „asystentów” – będą się czuli potrzebni, a poprzez pomaganie innym, sami będą powtarzali i utrwalali określony materiał, co także im przyniesie pożytek.
- **Organizowanie pracy w parach i grupach** – dzięki czemu większa liczba uczniów w tym samym czasie aktywnie wykorzystuje ćwiczone konstrukcje.
- **Stosowanie gier i zabaw** – co sprzyja opanowaniu struktur gramatycznych, słownictwa i funkcji językowych w swobodny i często niekonwencjonalny sposób.

3. 9. Integracja międzyprzedmiotowa / prace projektowe

Podstawa programowa do języka obcego zwraca uwagę między innymi na fakt, że „szkoła ma zapewnić uczniom możliwość stosowania języka jako narzędzia przy wykonywaniu zespołowych projektów, zwłaszcza interdyscyplinarnych”. To nakłada na nauczycieli obowiązek konsultacji z nauczycielami uczącymi innych przedmiotów w szkole, ustalenia wspólnych tematów i obszarów zainteresowań. Znakomicie nadają się do tego treści ścieżek międzyprzedmiotowych (rozdział III, punkt 5). Bardzo przydatne w pracach projektowych będą też umiejętności, techniki i strategie nabyte podczas nauki innych przedmiotów szkolnych, jak np. czytanie i interpretowanie map, wykresów, diagramów. Uczniowie powinni umieć dokonać selekcji materiału, korzystać z indeksów i spisów treści, korzystać z różnych materiałów źródłowych i pomocy (np. słowników), streszczać, parafrazować i dokonywać przekładu. Jeśli dołączymy do tego też podstawowe słownictwo z różnych dziedzin, ułatwimy uczniom zdobywanie w przyszłości wiedzy podanej w języku obcym, a już w niedalekiej perspektywie – w szkole średniej – możliwość przygotowania pisemnej pracy maturalnej w języku angielskim.

Biorąc pod uwagę fakt, że mówimy tu o zespołowych pracach projektowych, bardzo ważne jest dopilnowanie, by wszyscy członkowie grupy aktywnie w tej pracy uczestniczyli. W ten sposób rozwijamy umiejętność pracy w grupie. Dlatego należy uwzględnić niezbędne fazy pracy projektowej:

- podział na grupy;
- określenie tematu projektu, potrzebnych materiałów i rodzajów zadań, czasu na wykonanie pracy;
- powtórzenie niezbędnego do pracy słownictwa i struktur (bardzo przydatna jest tu technika burzy mózgów i mapy mentalne);
- zbieranie i selekcja materiałów poza klasą;
- rozdział zadań (można każdemu uczniowi w grupie przydzielić inne zadanie, biorąc pod uwagę indywidualne zdolności i umiejętności);
- praktyczna realizacja projektu;
- prezentacja na forum klasy;
- samoocena i ocena przez nauczyciela i innych uczniów (samoocena w tym przypadku określa wkład pracy każdego członka grupy w ostateczny wygląd pracy).

Waga pracy projektowej jest ogromna z tego względu, że gotowy produkt daje uczniom poczucie satysfakcji. Dzięki niemu nabierają poczucia własnej wartości i wiary we własne możliwości językowe, wzrasta też ich motywacja do

nauki. Jest to również okazja do zabłyśnięcia tych uczniów, którzy może nie są najmocniejsi językowo, ale za to mają duże wiadomości z innych dziedzin, dzięki czemu mogą dużo wnieść do wspólnego dzieła, albo też ubarwić pracę pod względem artystycznym.

3. 10. Nauczanie zagadnień kulturowych

Jest to kolejne zadanie stawiane szkole przez *Podstawę programową kształcenia ogólnego*, a jego celem jest rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur. Jest ono realizowane poprzez poznawanie zwyczajów, wydarzeń i instytucji innych krajów, ze szczególnym uwzględnieniem krajów anglojęzycznych, ale też poprzez poznawanie zasad właściwego zachowania podczas pobytu w krajach anglojęzycznych lub w kontaktach z Brytyjczykami i Amerykanami odwiedzającymi nas w kraju.

Do prezentacji i poznawania zagadnień kulturowych stosuje się następujące techniki:

- czytanie i słuchanie tekstów zawierających informacje o krajach anglojęzycznych, w tym czasopism językowych, fragmentów literatury w wersji uproszczonej;
- oglądanie ilustracji, rysunków i zdjęć;
- oglądanie filmów video;
- korespondencję w języku angielskim (w sposób tradycyjny i przy pomocy poczty elektronicznej);
- wymianę zagraniczną z młodzieżą z krajów anglojęzycznych.

Do zagadnień kulturowych poruszanych na lekcjach języka angielskiego w gimnazjum należą:

- zwyczaje związane z życiem codziennym;
- święta i uroczystości kulturalne;
- religia, wierzenia i obyczaje religijne;
- stosunki międzyludzkie w rodzinie i w pracy;
- edukacja;
- moda;
- wydarzenia historyczne;
- sławni przedstawiciele kultury, nauki, podróżnicy, wynalazcy, artyści itp.;
- rola właściwego rejestru językowego (różnice pomiędzy językiem formalnym a nieformalnym, poznawanie zwrotów z języka potocznego, slangowych, itp.).

Poznanie tych zagadnień związane jest z odniesieniem ich do swego własnego kraju, dokonywaniem porównań, a co za tym idzie – rozwijaniem poczucia tożsamości narodowej, a jednocześnie świadomości przynależności do wspólnoty międzynarodowej.

V. OCENIANIE

1. Ocena osiągnięć uczniów

Integralną częścią nauczania jest ocenianie, które polega na bezustannym zbieraniu informacji o przebiegu procesu nauczania / uczenia się. Jest to też sposób na zachęcanie i stymulowanie uczniów do ich dalszego rozwoju.

Rozróżniamy dwie zasadnicze funkcje oceniania: diagnostyczną / bieżącą i klasyfikującą / sumującą. Różnice pomiędzy nimi obrazuje następująca tabela:

Ocenianie diagnostyczne / bieżące	Ocenianie klasyfikujące / sumujące
1. Ma na celu: <ul style="list-style-type: none"> • monitorowanie postępów i rozwoju ucznia • sprawdzenie skuteczności zastosowanych metod i technik nauczania • rozpoznanie indywidualnych potrzeb każdego ucznia • nakreślenie kierunku dalszej pracy 2. Jest procesem ciągłym, wspomagającym	1. Ma na celu: <ul style="list-style-type: none"> • monitorowanie działania systemu szkolnego w dłuższym okresie czasu • porównanie osiągnięć uczniów z określonymi standardami • globalne sprawdzenie jakości nauczania 2. Ma charakter okresowy i odbywa się w ściśle określonym czasie (zwykle na koniec semestru, roku szkolnego czy cyklu nauczania)
3. Wyniki podane są w taki sposób, w jaki zdecyduje szkoła i sam nauczyciel (szeroki wachlarz możliwości)	3. Najczęściej bazuje na pisemnych lub ustnych testach przygotowanych według wymaganych procedur
4. Jest szczególnie przydatne nauczycielowi, uczniowi i jego rodzicom, stanowiąc dla nich informację zwrotną	4. Jest przydatne dla celów statystycznych, szczególnie dla nadzoru (np. kuratorium)
5. Ma postać: <ul style="list-style-type: none"> • formalną: testy, sprawdziany, itp. • nieformalną: obserwacja zaangażowania ucznia w proces uczenia się 	

Właściwe ocenianie oparte powinno być na kilku fundamentalnych zasadach:

1. Uczniowie powinni być poinformowani o kryteriach oceniania nakreślonych w Przedmiotowym Systemie Oceniania (PSO) i o wszystkich obszarach aktywności, jakie będą podlegały ocenie. Warto je uzgodnić wspólnie z uczniami i przedstawić w formie kontraktu klasowego, który następnie obie strony – zarówno uczniowie jak i nauczyciel – obowiązane są przestrzegać.
2. Przedmiotowy System Oceniania powinien być spójny z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania (WSO).
3. Ocenianiu powinno podlegać przede wszystkim to, co uczeń umie i jak posługuje się zdobytą wiedzą.

Uczniów należy też zachęcać do samooceny, porównania jej wyników z informacją zwrotną o postępach otrzymaną od nauczyciela, a następnie omówić z nimi ewentualne rozbieżności w postrzeganiu tychże postępów. Dobrze byłoby, gdyby uczniowie gromadzili te dane np. we własnym „Portfolio językowym”, wraz z próbkami własnych dokonań, wówczas bardzo wyraźnie widać będzie przyrost wiedzy.

Generalnie, postępy nauczania i osiągnięcia uczniów można ocenić na podstawie:

- prac klasowych / testów (uczniowie mogą sami siebie ocenić na podstawie tzw. *Self -Check Tests*);
- prac domowych;
- prac pisemnych;
- odpowiedzi ustnych;
- prac projektowych (oceniając zarówno proces ich powstawania, jak i sam produkt);
- obserwacji;
- samooceny uczniów (jako uzupełnienia oceny dokonanej przez nauczyciela).

1. 1. Przewidywane osiągnięcia uczniów po zakończeniu III etapu nauki i techniki oceniania

W poniższej tabeli przedstawiamy przewidywane osiągnięcia uczniów w zakresie poszczególnych sprawności językowych na koniec III etapu nauki i przykładowe techniki służące do ich oceny. Zbieżne są one ze standardami przyjętymi przez Radę Europy dla poziomu B1 – **Threshold**.

Sprawność	Przewidywane osiągnięcia	Techniki oceniania
Słuchanie	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zrozumieć polecenia nauczyciela i język używany w klasie (tzw. <i>classroom language</i>) • zrozumieć ogólny sens usłyszanego tekstu i dialogu dotyczącego życia codziennego oraz intencję mówiącego • zrozumieć wiele filmów, w których strona wizualna i akcja filmu przekazują dużą część treści i w których dialogi są wypowiedane wyraźnie, a język dialogów jest prosty • zrozumieć proste technicznie instrukcje, np. takie, jakie potrzebne są do obsługi sprzętu codziennego użytku • wybrać z usłyszanego tekstu lub dialogu określone informacje • porównać tekst pisany z tekstem słyszonym i poprawić niezgodności • korzystać z różnych strategii ułatwiających zrozumienie słuchanego dialogu lub tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> • niewerbalna reakcja na polecenie (np. wykonanie gestu lub poleconej czynności) • dopasowanie ilustracji do wysłuchanego tekstu • wybór odpowiedzi techniką wielokrotnego wyboru (<i>multiple choice</i>) • uzupełnianie tabel, wykresów, kwestionariuszy na podstawie wysłuchanego tekstu • ocena zdań odnoszących się do tekstu techniką prawda / fałsz (<i>true / false</i>) • uzupełnianie luk w zdaniach związanych z tekstem • udzielenie odpowiedzi na pytania związane z wysłuchanym tekstem • rozróżnianie dźwięków • szeregowanie ilustracji • ustawianie wydarzeń w kolejności zgodnej z wysłuchanym tekstem • podpisywanie obiektów na obrazkach zgodnie z usłyszanymi informacjami
Mówienie	<p>Uczeń opanował poprawną wymowę pozwalającą zrozumieć sens wypowiedzi i potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzić prostą rozmowę (inicjować ją, podtrzymywać i kończyć) dotyczącą życia codziennego; zna funkcje językowe • odpowiednio zareagować na wypowiedź rozmówcy • wyrażać własne opinie, opisać ludzi, zwierzęta, zdarzenia i miejsca w formie krótkich, prostych wypowiedzi • używać strategii komunikacyjnych (np. prośba o powtórzenie lub wyjaśnienie, parafraza, opis) • zadawać pytania • zdać relację z filmu lub przeczytanej książki w formie krótkiej recenzji ustnej • opowiedzieć historyjkę • opisać wydarzenie, prawdziwe lub wymyślone • używać zróżnicowanych wzorców intonacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowe wymawianie dźwięków i wyrazów tak, by być zrozumiałym • rozpoznawanie podobnych dźwięków • odpowiednie zadawanie pytań i odpowiadanie na nie • współpraca w parach i grupach – wymienianie opinii na dany temat, odtwarzanie scenek, zadania oparte na luce informacyjnej • uzupełnianie dialogów odpowiednimi wypowiedziami • opisywanie siebie, zwierząt, ludzi, zdarzeń, miejsc i ilustracji • porównywanie ilustracji • rozpoznawanie intonacji i jej zastosowanie w powtarzanym tekście • kończenie zdania

<p>Czytanie</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zrozumieć ogólny sens dłuższego i bardziej skomplikowanego tekstu • znaleźć w tekście określone informacje • zrozumieć teksty autentyczne typu reklama, list, menu, ogłoszenie, informacja na produktach spożywczych i przemysłowych, rozkład jazdy • domyślić się znaczenia nieznanymi słów na podstawie kontekstu • czytać samodzielnie teksty dostosowane do jego poziomu, używając słownika • korzystać ze strategii stosowanych przy czytaniu (np. przewidywanie treści tekstu na podstawie tytułu, czytanie tekstu pod kątem pytań do tekstu, z którymi uczeń zapoznał się przed czytaniem, itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • dopasowywanie ilustracji do podanych informacji • porządkowanie akapitów lub zdań określających kolejność wydarzeń w przeczytany tekście • pytania wielokrotnego wyboru • udzielanie odpowiedzi na pytania dotyczące tekstu • ocena zdań związanych z przeczytany tekstem techniką prawda / fałsz • uzupełnianie luk w tekście brakującymi wyrazami lub zdaniami
<p>Pisanie</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosować zasady ortografii i podstawy interpunkcji • wypełnić ankietę lub formularz danymi osobowymi lub innymi wymaganymi informacjami • napisać list osobisty, w którym opisuje doświadczenia, uczucia i wydarzenia w sposób bardziej szczegółowy • robić notatki zawierające proste informacje ważne w danej chwili dla przyjaciół, nauczycieli i innych, z którymi ma codzienny kontakt • sporządzić dłuższy opis ludzi, zwierząt, rzeczy, miejsc i wydarzeń • napisać krótką narrację w oparciu o podane wskazówki • zdać relację z wydarzenia, opisując uczucia i reakcje w prostym tekście łączonym • pisać krótkie raporty według podanego wzoru 	<ul style="list-style-type: none"> • dyktando sprawdzające znajomość poprawnej pisowni • wypełnianie formularza / kwestionariusza • pisanie sterowane, czyli rozwijanie podanych punktów lub pisanie tekstów na podstawie modelu • opis obrazka, układanie historyjki na podstawie obrazków • opis przedmiotu, osoby, zwierzęcia lub miejsca • uzupełnianie i dokończanie zdań i akapitów • pisanie pocztówki, e-maila lub listu z uwzględnieniem konkretnych informacji • pisanie raportu z wydarzenia
<p>Gramatyka</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosować struktury gramatyczne określające przeszłość, teraźniejszość i przyszłość • budować twierdzenia, pytania i przeczenia we wszystkich podanych czasach • stosować poprawny szyk wyrazów w zdaniach twierdzących, przeczących i pytających 	<ul style="list-style-type: none"> • wstawianie wyrazów w odpowiedniej formie i w odpowiednim miejscu • technika wielokrotnego wyboru • układanie zdań, pytań na podstawie rysunku, tabeli, itp. • poprawianie błędów w zdaniach • przekształcanie zdań • układanie zdań z rozsypanych wyrazów • tłumaczenie wytłuszczonych fragmentów zdania / wyrażenia z języka polskiego na angielski

Słownictwo	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • słownictwo związane z życiem codziennym i własnymi zainteresowaniami 	<ul style="list-style-type: none"> • dopasowywanie wyrazów do obrazków • podpisywanie obrazków • grupowanie wyrazów według znaczenia i nadawanie każdej z grup tytułu • łączenie wyrazów z dwóch kolumn w wyrażenia i zwroty • zakreślanie wyrazu niepasującego do podanych w ciągu • definiowanie wyrazów • parafrazowanie wyrazów • uzupełnianie luk w tekście • rozpoznawanie prawidłowej pisowni • rozpoznawanie wyrazów często mylonych
Inne umiejętności	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wybrać i uporządkować fakty i informacje • stosować pomocne mu strategie uczenia się • samodzielnie szukać informacji w różnych źródłach • samodzielnie korzystać ze słownika • poprawić błędy swoje i innych, jeżeli dotyczą przerobionego materiału • ocenić swoje mocne i słabe strony 	<p>Przy ocenie pracy projektowej ocenić można:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbieranie informacji, korzystanie z różnych źródeł • współpraca w zespole: planowanie, wyznaczanie i wykonywanie zadań, podział ról • prezentacja ustna i pisemna (treść i forma) <p>Przy odgrywaniu ról ocenić można:</p> <ul style="list-style-type: none"> • współpracę w grupie • umiejętności komunikacyjne (np. identyfikacja z rolą, zastosowanie odpowiedniej do kontekstu intonacji, zrozumienie intencji rozmówcy, wybór właściwych funkcji językowych)

1. 2. Przykładowy przedmiotowy system oceniania

Zaprezentowany poniżej przedmiotowy system oceniania to tylko przykład jednego z wielu rozwiązań. Należy pamiętać o tym, by współgrał z WSO (Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania) i był przedstawiony uczniom na początku nauki języka. Punkty kontraktu powinny być ustalone wspólnie z uczniami, aby później w toku nauki móc się do nich odwoływać.

Tworząc go, uwzględniono następujące obszary działalności ucznia:

- Gramatyka i słownictwo
- Słuchanie
- Mówienie
- Wymowa
- Czytanie
- Pisanie
- Zeszyt
- Praca domowa
- Praca projektowa
- Sprawdzian wiadomości / test
- Umiejętność pracy w grupie
- Umiejętność samodzielnego uczenia się
- Pilność / wysiłek ucznia.

Kontrakt

1. System oceniania jest oparty na zasadzie sprawiedliwości.
2. Ocenianiu podlegają następujące rodzaje aktywności ucznia: sprawdziany, kartkówki, odpowiedzi ustne, prace domowe, ćwiczenia wykonywane w klasie, prace projektowe indywidualne i grupowe, zeszyt, umiejętność samodzielnego uczenia się i samooceny postępów nauczania, pilność.
3. Uczeń oceniany jest na dwa sposoby:
 - a) na bieżąco:
 - by pomóc mu rozpoznać i zrozumieć swoje mocne i słabe punkty oraz dać mu wyraźne wskazówki nad czym powinien więcej pracować (ustalić obszary pracy wyrównawczej i pomocy);
 - by przekazać rodzicom / opiekunom informacje o jego postępach, mocnych i słabych stronach, a także wskazać, w jaki sposób powinien pracować, by osiągnąć poprawę;
 - by dać nauczycielowi informację zwrotną na temat efektywności jego nauczania, właściwości doboru materiałów, oraz pomóc w adaptowaniu planu nauczania, jeśli zachodzi taka potrzeba;
 - b) okresowo:
 - by przekazać uczniowi, rodzicom / opiekunom i nauczycielom obraz postępów, aktywności i osiągnięć w języku angielskim pod koniec pewnej części programu nauki (np. koniec semestru / roku szkolnego / danego cyklu nauczania);
 - by dostarczyć informacji nauczycielowi odpowiedzialnemu za następny etap nauki.
4. Kontroli postępów nauczania dokonuje się:
 - a) przy pomocy obiektywnych sprawdzianów lub testów (punktacja podana na str. 43.);
 - b) poprzez obserwacje innych rodzajów aktywności ucznia, według załączonych kryteriów.
5. Uczeń ma prawo poprawić lub zaliczyć pracę klasową w terminie wyznaczonym przez nauczyciela, nie później jednak niż na tydzień przed klasyfikacją. Dotyczy to również sprawdzianów, na których uczeń był nieobecny.
6. W ciągu semestru przewiduje się co najmniej dwie prace klasowe, zapowiadane uczniom tydzień wcześniej.
7. Kartkówki (oznaczone w dzienniku kolorem zielonym) sprawdzają wiadomości z bieżącego działu i nie muszą być zapowiadane. Jeśli uczeń nie był obecny na kartkówce, odpowiedni materiał może zaliczyć w formie odpowiedzi ustnej.
8. Poprawione prace pisemne uczeń dostaje do wglądu nie później niż w tydzień po przeprowadzeniu sprawdzianu, kartkówki zaś na następnej lekcji, jeśli to możliwe.
9. Ocenę za pracę w grupie i pilność przyznaje się na koniec semestru.
10. Uczeń ma prawo być dwa razy w ciągu semestru nieprzygotowany do lekcji, co zostaje odnotowane przez nauczyciela w karcie obserwacji ucznia przed rozpoczęciem danej lekcji, w rubryce zatytułowanej „szansa”. Nie obejmuje to zwolnienia z pisania zapowiedzianej pracy klasowej.
11. Jeżeli uczeń opuścił więcej niż 50% lekcji, może nie być klasyfikowany.
12. Uczeń z opinią z poradni psychologiczno-pedagogicznej na temat specyficznych trudności w uczeniu się pisze prace klasowe, kartkówki i prace domowe dostosowane do swoich potrzeb i możliwości.
13. Uczeń z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim uczy się według odrębnego programu gimnazjum specjalnego. Oceniany jest zgodnie z wkładem pracy i wysiłkiem proporcjonalnym do swoich możliwości.
14. Ocenę celującą może otrzymać uczeń, który spełnia wszystkie warunki konieczne do uzyskania oceny bardzo dobrej, a dodatkowo wykazuje się wiedzą znacznie wykraczającą poza program nauczania obowiązujący na jego poziomie, wykonuje ciekawe pomoce naukowe lub interdyscyplinarne prace projektowe, bierze udział w konkursach przedmiotowych i odnosi w nich sukcesy.

15. Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów dla oceny dopuszczającej, nie wykorzystuje pomocy w postaci zajęć wyrównawczych, pracuje poniżej swoich możliwości i nie wykazuje chęci nadrobienia zaległości.
16. Podane niżej kryteria ocen stosuje się w połączeniu z treściami przewidzianymi w rozkładach materiału na dany semestr / rok nauczania w oparciu o wybrany i zatwierdzony przez dyrektora szkoły program nauczania.

Szczegółowe kryteria oceniania

Skala ocen	Gramatyka i słownictwo Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • dobrze opanował i swobodnie stosuje w praktyce zagadnienia gramatyczne określone w rozkładzie materiału i niektóre wykraczające poza nakreślone ramy • potrafi budować złożone zdania, poprawne pod względem gramatycznym i logicznym • posiada bogaty zasób słownictwa, obejmujący tematykę określoną w rozkładzie materiału i wykraczający poza nią • zna i stosuje w praktyce wyrażenia potoczne przedstawione w podręczniku i wiele wyrażen z innych źródeł, jak prasa, telewizja i Internet • zna i z powodzeniem stosuje różne techniki wyszukiwania znaczenia wyrazów • samodzielnie posługuje się różnego rodzaju słownikami
5	<ul style="list-style-type: none"> • dobrze opanował i stosuje w praktyce zagadnienia gramatyczne określone w rozkładzie materiału • potrafi budować spójne zdania, poprawne pod względem gramatycznym i logicznym • posiada bogaty zasób słownictwa, obejmujący tematykę określoną w rozkładzie materiału • zna i stosuje w praktyce wyrażenia potoczne przedstawione w podręczniku • zna i stosuje różne techniki wyszukiwania znaczenia wyrazów • samodzielnie posługuje się różnego rodzaju słownikami
4	<ul style="list-style-type: none"> • dość dobrze opanował i stosuje w praktyce zagadnienia gramatyczne określone w rozkładzie materiału • potrafi budować w większości wypadków spójne zdania, na ogół poprawne pod względem gramatycznym i logicznym • posiada szeroki zasób słownictwa, obejmujący tematykę określoną w rozkładzie materiału i odpowiedni do zadania • zna i stosuje w praktyce większość wyrażen potocznych przedstawionych w podręczniku • zna i stosuje różne techniki wyszukiwania znaczenia wyrazów • samodzielnie posługuje się słownikiem polsko-angielskim i angielsko-polskim, natomiast angielsko-angielskim pod kierunkiem nauczyciela
3	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie opanował i stosuje w praktyce niektóre zagadnienia gramatyczne określone w rozkładzie materiału • nie zawsze potrafi budować spójne zdania – na ogół są one bardzo krótkie i proste – często popełnia błędy gramatyczne i logiczne • na ogół używa słownictwa odpowiedniego do zadania, choć w ograniczonym zakresie – niewiele o charakterze bardziej złożonym czy abstrakcyjnym • zna i stosuje w praktyce niektóre wyrażenia potoczne przedstawione w podręczniku • zna różne techniki wyszukiwania znaczenia wyrazów, ale ma problemy z wyborem wyrazu pasującego do kontekstu
2	<ul style="list-style-type: none"> • opanował niewiele zagadnień gramatycznych określonych w rozkładzie materiału • potrafi budować zdania, ale przeważnie niespójne, z dużą ilością błędów gramatycznych i logicznych • dysponuje bardzo ograniczonym zakresem słownictwa odpowiedniego do zadania • zna i stosuje w praktyce bardzo niewiele wyrażen potocznych i codziennego słownictwa, często robi

	<p>to niepoprawnie</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma duże problemy w korzystaniu ze słownika, wymaga pomocy ze strony nauczyciela lub kolegów / koleżanek przy wyszukiwaniu znaczenia wyrazów i wybieraniu wyrazu pasującego do kontekstu
1	<ul style="list-style-type: none"> • nie opanował zagadnień gramatycznych ani leksykalnych określonych w rozkładzie materiału • nie potrafi budować spójnych zdań, nawet z pomocą nauczyciela • nie potrafi skutecznie korzystać z żadnego słownika

Skala ocen	Słuchanie Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów opartych na materiale kursowym i wykraczającym poza niego, np. rozumie dialogi z filmów i sens popularnych piosenek • potrafi zrozumieć kluczowe informacje w różnorodnych tekstach i rozmowach i wyłonić z nich błędy • potrafi wydobyć szczegółowe informacje i stosownie do nich zareagować, np. zrobić na ich podstawie notatkę, uszeregować zdarzenia, czy wypełnić tabelkę • potrafi z łatwością rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • potrafi z łatwością rozróżniać dźwięki, głoski, akcent wyrazowy i zdaniowy • potrafi z łatwością zrozumieć polecenia nauczyciela
5	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów opartych na materiale kursowym • potrafi zrozumieć kluczowe informacje w różnorodnych tekstach i rozmowach i wyłonić z nich błędy • potrafi wydobyć szczegółowe informacje i stosownie do nich zareagować, np. zrobić na ich podstawie notatkę, uszeregować zdarzenia, czy wypełnić tabelkę • potrafi z łatwością rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • potrafi z łatwością rozróżniać dźwięki, głoski, akcent wyrazowy i zdaniowy • potrafi z łatwością zrozumieć polecenia nauczyciela
4	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zazwyczaj zrozumieć ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów • potrafi zrozumieć większość kluczowych informacji w różnorodnych tekstach i rozmowach • potrafi wydobyć większość potrzebnych informacji i stosownie do nich zareagować, np. zrobić na ich podstawie krótką notatkę, uszeregować zdarzenia, czy wypełnić tabelkę • potrafi rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • potrafi rozróżniać dźwięki, głoski i akcent w większości wyrazów i zdań • potrafi zrozumieć polecenia nauczyciela
3	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi czasami zrozumieć ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów • potrafi zrozumieć część kluczowych informacji w różnorodnych tekstach i rozmowach • potrafi wydobyć część potrzebnych informacji i stosownie do nich zareagować, np. dopasować różne elementy, uszeregować zdarzenia, czy wypełnić tabelkę • potrafi zazwyczaj rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • potrafi rozróżniać większość dźwięków i głosek, ale ma problemy z rozpoznaniem akcentu wyrazowego i zdaniowego • potrafi zazwyczaj zrozumieć polecenia nauczyciela
2	<ul style="list-style-type: none"> • rzadko potrafi zrozumieć ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów • potrafi zrozumieć kilka kluczowych informacji w różnorodnych tekstach i rozmowach • potrafi wydobyć niedużą część potrzebnych informacji, by stosownie do nich zareagować, np. dopasować różne elementy, uszeregować zdarzenia czy wypełnić tabelkę • potrafi czasami rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • potrafi rozróżnić niektóre dźwięki i głoski, ale rzadko rozpoznaje akcent wyrazowy i zdaniowy

	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć polecenia nauczyciela, ale z pomocą lub podpowiedziami
1	<ul style="list-style-type: none"> • najczęściej nie potrafi zrozumieć ogólnego sensu żadnych tekstów ani rozmów • nie potrafi zrozumieć prawie żadnych kluczowych informacji w różnorodnych tekstach ani rozmowach • nie potrafi wydobyć żadnych potrzebnych informacji, by stosownie do nich zareagować, np. dopasować różne elementy, uszeregować zdarzenia czy wypełnić tabelkę • prawie nigdy nie rozpoznaje uczuć ani reakcji mówiącego • nie potrafi rozróżnić dźwięków ani głosek, nie rozpoznaje akcentu wyrazowego ani zdaniowego • nie potrafi zrozumieć poleceń nauczyciela, nawet z pomocą i podpowiedziami

Skala ocen	Mówienie / Wymowa Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi płynnie wypowiadać się na dowolne tematy, zachowując przy tym dużą dokładność językową i bogactwo leksykalne znacznie wykraczające poza ramy nakreślone przez rozkład materiału • potrafi w naturalny i spontaniczny sposób zabierać głos w rozmowie • ma bardzo dobrą wymowę i intonację • można go z łatwością zrozumieć
5	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi z powodzeniem przekazać wiadomość i przeprowadzić wywiad z inną osobą • potrafi mówić płynnie i bez zawahań na tematy określone w rozkładzie materiału, np. podaje w rozbudowany sposób informacje o sobie i innych osobach, wypowiada się na temat filmów i programów telewizyjnych, różnych miejsc i obiektów w mieście, uroczystości, świąt i innych ważnych wydarzeń, zakazów, nakazów i obowiązków, zwyczajów w Polsce i krajach angielskiego obszaru językowego, planów na przyszłość • potrafi wyrazić swoje potrzeby, preferencje, stany, rady, sugestie, powinności, nakazy, zakazy, obowiązki i przypuszczenia • potrafi dokonać zakupów i zamówić posiłek w barze, kawiarni czy restauracji • posługuje się poprawnym językiem, popełniając niewiele błędów • dysponuje bogatym zakresem słownictwa dla wyrażenia myśli i idei • potrafi w naturalny sposób zabierać głos w rozmowie • można go z łatwością zrozumieć
4	<ul style="list-style-type: none"> • przeważnie potrafi z powodzeniem przekazać wiadomość lub zadać pytania stosowane w wywiadach innym osobom • potrafi mówić spójnie, choć z lekkim wahaniem na tematy określone w rozkładzie materiału • na ogół potrafi wyrazić swoje potrzeby, preferencje, stany, rady, sugestie, powinności, nakazy, zakazy, obowiązki i przypuszczenia • potrafi dokonać prostych zakupów i zamówić posiłek w barze, restauracji czy kawiarni • potrafi na ogół w naturalny sposób zabierać głos w rozmowie • można go zazwyczaj zrozumieć bez trudności
3	<ul style="list-style-type: none"> • czasami potrafi z powodzeniem przekazać wiadomość, zadać nieskomplikowane pytanie lub odpowiedzieć na pytania innych osób, choć popełnia przy tym błędy • potrafi mówić spójnie, ale z wyraźnym wahaniem na tematy określone w rozkładzie materiału • potrafi wyrazić swoje niektóre potrzeby, preferencje, stany, rady, sugestie, powinności, nakazy, zakazy, obowiązki i przypuszczenia • potrafi dokonać prostych zakupów i zamówić posiłek w barze, restauracji czy kawiarni, ale korzystając z pomocy nauczyciela lub innych osób • potrafi czasami w naturalny sposób zabierać głos w rozmowie, ale głównie wtedy, gdy temat go szczególnie interesuje lub dotyczy • można go zazwyczaj zrozumieć

2	<ul style="list-style-type: none"> • czasami potrafi przekazać wiadomość, zadać nieskomplikowane pytanie lub odpowiedzieć na pytania innych osób, ale z trudnościami • potrafi czasem mówić spójnie, ale z częstym wahaniem na tematy określone w rozkładzie materiału • potrafi wyrazić swoje niektóre potrzeby, preferencje, stany, rady, sugestie, powinności, nakazy, zakazy, obowiązki i przypuszczenia, ale w bardzo ograniczonym zakresie i z poważnymi błędami • potrafi dokonać niektórych prostych zakupów i zamówić posiłek w barze, restauracji czy kawiarni, ale korzystając z pomocy nauczyciela lub innych osób, słownika lub innych pomocy i używając pojedynczych słów, czy bardzo prostych i nie zawsze poprawnych wyrażań • rzadko próbuje zabierać głos w rozmowie • można go zazwyczaj zrozumieć, ale z pewną trudnością
1	<ul style="list-style-type: none"> • nie potrafi samodzielnie przekazać wiadomości, zadać sensownego pytania, ani odpowiedzieć na pytania innych osób • nie potrafi samodzielnie wypowiadać się na żadne tematy określone w rozkładzie materiału • nie potrafi wyrazić spójnie swoich potrzeb, preferencji, stanów, rad, sugestii, powinności, nakazów, zakazów, obowiązków ani przypuszczeń; braki w wiadomościach i umiejętnościach uniemożliwiają mu jakąkolwiek komunikację • prawie nigdy nie zabiera głosu w rozmowie • robi tak duże błędy w wymowie, że jego wypowiedzi nie można zrozumieć

Skala ocen	Czytanie Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi czytać dla przyjemności i zrozumieć główne myśli w dłuższych autentycznych tekstach, takich jak lektury, artykuły w prasie czy teksty z Internetu • potrafi korzystać ze strategii stosowanych podczas czytania, np. przewidywanie treści tekstu na podstawie tytułu, czytanie tekstu pod kątem pytań do tekstu, z którymi zapoznał się przed czytaniem, itp. • rozumie konstrukcję tekstu, potrafi uporządkować tekst poprzestawiany • bez trudu potrafi wybrać odpowiednie informacje z dłuższego tekstu • potrafi ocenić, czy podana informacja jest prawdziwa czy fałszywa i umotywować swoją decyzję
5	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi czytać dla przyjemności i zrozumieć główne myśli w uproszczonych lekturach i niezbyt trudnych tekstach autentycznych, takich jak artykuły w prasie, ogłoszenia, przewodniki i ulotki turystyczne, instrukcje, polecenia do gier komputerowych czy teksty z Internetu • potrafi korzystać ze strategii stosowanych podczas czytania, np. przewidywanie treści tekstu na podstawie tytułu, czytanie tekstu pod kątem pytań do tekstu, z którymi zapoznał się przed czytaniem, itp. • rozumie konstrukcję tekstu, potrafi uporządkować tekst poprzestawiany • bez trudu potrafi wybrać odpowiednie informacje z dłuższego tekstu w podręczniku • potrafi ocenić czy podana informacja jest prawdziwa czy fałszywa i umotywować swoją decyzję
4	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie sens ogólny tekstów zaprezentowanych w podręczniku i znaleźć w nich większość potrzebnych informacji szczegółowych • potrafi zrozumieć główne myśli w interesujących go, dość prostych i popartych ilustracjami tekstach autentycznych, takich jak artykuły w prasie, ogłoszenia, instrukcje, polecenia do gier komputerowych, czy teksty z Internetu • najczęściej potrafi korzystać ze strategii stosowanych podczas czytania, np. przewidywanie treści tekstu na podstawie tytułu, czytanie tekstu pod kątem pytań do tekstu, z którymi zapoznał się przed czytaniem, itp. • na ogół rozumie konstrukcję tekstu, potrafi uporządkować tekst poprzestawiany • przeważnie potrafi ocenić czy podana informacja jest prawdziwa czy fałszywa, ale miewa problemy z umotywowaniem swojej decyzji

3	<ul style="list-style-type: none"> • naprowadzony pytaniami pomocniczymi, z pomocą nauczyciela lub kolegów / koleżanek w klasie, rozumie sens ogólny tekstów zaprezentowanych w podręczniku, ale potrafi znaleźć tylko niektóre z potrzebnych informacji szczegółowych • czasami potrafi zrozumieć główne myśli w interesujących go, dość prostych i popartych ilustracjami tekstach autentycznych, takich jak artykuły w prasie, ogłoszenia, instrukcje, polecenia do gier komputerowych, czy teksty z Internetu • czasami potrafi korzystać ze strategii stosowanych podczas czytania, np. przewidywanie treści tekstu na podstawie tytułu, czytanie tekstu pod kątem pytań do tekstu, z którymi zapoznał się przed czytaniem, itp. • na ogół rozumie konstrukcję tekstu, ale ma kłopoty z poprawnym uporządkowaniem poprzestawianego tekstu • na ogół potrafi ocenić, czy podana informacja jest prawdziwa czy fałszywa, ale nie potrafi poprawnie umotywić swojej decyzji
2	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela, bardzo ogólnie rozumie sens przeczytanego tekstu lub innej informacji w podręczniku, ale nie potrafi z nich wyodrębnić informacji szczegółowych • rzadko potrafi korzystać ze strategii stosowanych podczas czytania, np. przewidywanie treści tekstu na podstawie tytułu, czytanie tekstu pod kątem pytań do tekstu, z którymi zapoznał się przed czytaniem, itp. • rozumie konstrukcję tylko bardzo prostych tekstów, ale nie potrafi samodzielnie uporządkować poprzestawianego tekstu • czasami trafnie odgaduje, czy dana informacja związana z tekstem jest prawdziwa czy fałszywa, ale nie potrafi umotywić swojej decyzji
1	<ul style="list-style-type: none"> • nawet z pomocą nauczyciela, nie rozumie sensu przeczytanego tekstu i nie potrafi z niego wyodrębnić żadnych informacji • nie potrafi korzystać ze strategii stosowanych podczas czytania

Skala ocen	Pisanie Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi napisać wypowiedź pisemną zawierającą złożone struktury, słownictwo i własne przemyślenia na tematy różne, nawet wykraczające poza tematykę omawianą na zajęciach szkolnych • samodzielnie lub we współpracy z grupą sporządza pisemną pracę projektową, korzystając z różnych źródeł i materiałów • potrafi w spójny sposób zorganizować tekst • w zadaniu pisemnym zawiera wszystkie istotne punkty • pisze teksty o odpowiedniej długości • używa poprawnej pisowni i interpunkcji
5	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi napisać wypowiedź pisemną zawierającą złożone struktury i słownictwo na tematy wyszczególnione w rozkładzie materiału, np. napisać list, pocztówkę, informacje o sobie i innych, sporządzić opis ludzi, zwierząt, rzeczy, miejsc i uroczystości, ulubionego programu telewizyjnego lub filmu, napisać dłuższą narrację w oparciu o podane wskazówki • samodzielnie lub we współpracy z grupą sporządza pisemną pracę projektową, korzystając z różnych źródeł i materiałów • potrafi w spójny sposób zorganizować tekst • w zadaniu pisemnym zawiera wszystkie istotne punkty • pisze teksty o odpowiedniej długości • używa poprawnej pisowni i interpunkcji
4	<ul style="list-style-type: none"> • próbuje pisać teksty użytkowe, takie jak list, pocztówka, krótka notatka czy opis, z użyciem złożonych struktur i słownictwa

	<ul style="list-style-type: none"> • teksty przez niego pisane, obejmujące tematy wyszczególnione w rozkładzie materiału, są na ogół dobrze zorganizowane i spójne, zawierają wszystkie istotne punkty, choć niektóre z tych punktów traktuje marginalnie • czasami stosuje szyk wyrazów podobny do polskiego • pisze teksty nieco krótsze lub dłuższe od wymaganej długości • współpracuje z grupą kolegów / koleżanek przy tworzeniu wspólnej pisemnej pracy projektowej, korzystając z różnych źródeł i materiałów • używa przeważnie poprawnej pisowni i interpunkcji
3	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi napisać zadanie zawierające proste struktury i słownictwo • współpracując z grupą kolegów / koleżanek tworzy wspólną pisemną pracę projektową, wykonując prace pomocnicze, typu: wyszukiwanie wiadomości, przepisywanie tekstu, rysunki, dbałość o stronę techniczno-artystyczną, itp. • pisze teksty na ogół zorganizowane, ale niezbyt spójne • w zadaniu pisemnym zawiera większość istotnych punktów • pisze teksty z elementami wyraźnie krótszymi lub dłuższymi od wymaganej długości • używa czasami niepoprawnej pisowni i interpunkcji
2	<ul style="list-style-type: none"> • próbuje pisać zadania zawierające proste struktury i słownictwo • niechętnie współpracuje z grupą przy pracach projektowych, jest raczej biernym obserwatorem • przeważnie pisze teksty źle zorganizowane, chaotyczne • w zadaniu pisemnym zawiera bardzo niewiele istotnych punktów • pisze teksty na ogół wyraźnie krótsze od wymaganej długości • używa przeważnie niepoprawnej pisowni i interpunkcji
1	<ul style="list-style-type: none"> • nawet nie próbuje pisać zadań otwartych • odmawia współpracy z grupą przy pracach projektowych • we wszystkich zadaniach pisemnych, nawet w przepisywaniu z tablicy, używa niepoprawnej pisowni i interpunkcji • nie prowadzi zeszytu przedmiotowego lub robi to bardzo niechlujnie, przez co zeszyt jest nieprzydatny w procesie uczenia się

Skala ocen	Zeszyt Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • zeszyt bardzo staranny • uczeń dokonuje samodzielnych notatek poza wymaganymi, włączając do niego informacje samodzielnie zdobyte z innych źródeł i wykonując w nim zadania dodatkowe
5	<ul style="list-style-type: none"> • zeszyt prowadzony bardzo starannie, pismo czytelne, notatki systematyczne
4	<ul style="list-style-type: none"> • zeszyt prowadzony jest dość starannie, pismo na ogół czytelne, notatki systematycznie uzupełniane
3	<ul style="list-style-type: none"> • zeszyt mało staranny, pismo często nieczytelne, brakuje wielu wpisów przy kolejnych lekcjach
2	<ul style="list-style-type: none"> • zeszyt bardzo mało staranny, pismo czasami zupełnie nieczytelne • tylko niektóre lekcje mają odzwierciedlenie w postaci zapisu tematu, z pominięciem notatki
1	<ul style="list-style-type: none"> • nie prowadzi zeszytu przedmiotowego lub robi to bardzo niechlujnie, przez co zeszyt jest nieprzydatny w procesie uczenia się

Skala ocen	Praca domowa Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none">• chętnie i często z własnej inicjatywy wykonuje dodatkowe prace domowe, tam gdzie to możliwe sprawdzając je przy użyciu klucza, a w przypadku wątpliwości – konsultuje się z nauczycielem• pracuje samodzielnie i systematycznie• zadania domowe otwarte znacznie wykraczają poza wymagany poziom
5	<ul style="list-style-type: none">• potrafi z powodzeniem samodzielnie wykonać pracę domową, wykorzystując podane instrukcje i wzory• prace domowe odrabia systematycznie
4	<ul style="list-style-type: none">• najczęściej z powodzeniem samodzielnie wykonuje pracę domową, wykorzystując podane instrukcje i wzory• prace domowe odrabia na ogół systematycznie
3	<ul style="list-style-type: none">• czasami miewa kłopoty z prawidłowym odrobieniem prac domowych, stara się jednak wykonywać je samodzielnie i w miarę systematycznie
2	<ul style="list-style-type: none">• często praca domowa wykonana jest nieprawidłowo, bądź niesamodzielnie
1	<ul style="list-style-type: none">• najczęściej nie odrabia prac domowych

Skala ocen	Praca projektowa indywidualna Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none">• praca o wyjątkowych walorach merytorycznych i artystycznych z wykorzystaniem wiadomości z innych przedmiotów nauczania, różnych źródeł i mediów• doskonale zaprezentowana
5	<ul style="list-style-type: none">• praca bardzo staranna, zawiera wiele wiadomości pochodzących z innych przedmiotów nauczania i różnych źródeł• właściwie zaprezentowana
4	<ul style="list-style-type: none">• praca wykonana bardzo starannie, ale nie wskazuje na wykorzystywanie wiadomości interdyscyplinarnych lub nie zaprezentowana we właściwy sposób
3	<ul style="list-style-type: none">• praca niezbyt starannie wykonana, o niewielkiej wartości merytorycznej i artystycznej• zaprezentowana w mało interesujący sposób• forma poprawna
2	<ul style="list-style-type: none">• praca niestaranna, o nikłej wartości merytorycznej i artystycznej• zawiera wiele błędów• wskazuje na próbę komunikacji językowej i pewien wysiłek włożony w jej wykonanie
1	<ul style="list-style-type: none">• brak pracy projektowej lub praca tak niepoprawna i niestaranna, że niemożliwe jest przyznanie jej oceny pozytywnej

Skala ocen	Współpraca w grupie Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none">• potrafi współpracować w grupie, zaplanować zadanie, podjąć jego realizację i doprowadzić do końca• wykazuje dużą dozę myślenia twórczego• w przypadku pracy grupowej czuje się współodpowiedzialny za proces i efekt końcowy, ale nie narzuca swojej wizji innym i nie stara się dominować

	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi wykorzystywać informacje z innych dziedzin nauczania i odpowiednio je przetwarzać, a także uwzględnić w produkcie końcowym informacje i materiały przedstawione przez innych członków grupy • poza formą pisemną czy plastyczną, potrafi z powodzeniem wspólną pracę zaprezentować ustnie lub tak pokierować prezentacją, by każdy członek grupy miał w niej swój udział
5	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi współpracować w grupie, zaplanować zadanie, podjąć jego realizację i doprowadzić do końca • wykazuje dużą dozę myślenia twórczego, ale zdarza mu się narzucać swoją wolę innym i dominować nad grupą • w przypadku pracy grupowej czuje się odpowiedzialny za proces i efekt końcowy; na ogół to on rozdziela zadania w grupie i dba o ich wykonanie • potrafi wykorzystywać informacje z różnych dziedzin nauczania i odpowiednio je przetwarzać • poza formą pisemną czy plastyczną, potrafi z powodzeniem zaprezentować pracę ustnie
4	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi współpracować w grupie, choć najczęściej realizuje zadania zaproponowane przez bardziej twórczych członków grupy • najczęściej czuje się współodpowiedzialny za proces i efekt końcowy pracy • często wykorzystuje informacje z innych dziedzin nauczania, choć miewa kłopoty z ich przetworzeniem • najczęściej potrafi zaprezentować pracę ustnie, wskazując na elementy wykonane przez siebie
3	<ul style="list-style-type: none"> • w niewielkim stopniu przyczynia się do powstania pracy grupowej • zazwyczaj ogranicza się do dostarczenia materiałów w języku polskim, pozostawiając innym członkom grupy zadanie przetworzenia ich na język angielski • w bardzo ograniczony sposób potrafi zaprezentować pracę ustnie i wskazać w niej na swój udział
2	<ul style="list-style-type: none"> • jest bardzo biernym członkiem grupy, często jego rola ogranicza się do funkcji pomocniczych, mechanicznego przepisywania lub podawania materiałów służących do powstania grupowej pracy projektowej • bardzo niechętnie identyfikuje się z grupą i pracą, nie czuje się za nią odpowiedzialny w takim stopniu jak powinien • nie potrafi pracy zaprezentować ustnie
1	<ul style="list-style-type: none"> • nie chce pracować w grupie, nie czuje się za nią współodpowiedzialny, często utrudnia i dezorganizuje pracę innym • nawet w najmniejszym stopniu nie przyczynił się do powstania wspólnej pracy projektowej

Uwaga!

W przypadku pracy projektowej wykonywanej w grupie stosuje się ocenę łączną za gotowy produkt i wkład pracy danego ucznia oraz jego umiejętność pracy w grupie.

Skala ocen	Umiejętność samodzielnego uczenia się Czynności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • uczeń potrafi zdobywać wiedzę niezależnie od nauczyciela, potrafi korzystać z różnych słowników, mediów i wykorzystywać wiedzę z innych przedmiotów nauczania • zna różne techniki uczenia się i stosuje te, które są dla niego najskuteczniejsze • jest uczniem refleksyjnym, odpowiedzialnym za własny proces uczenia się • potrafi dostrzec swoje mocne i słabsze strony, określić czemu powinien poświęcić więcej czasu • chętnie poszukuje wiedzy dodatkowej, wykraczającej poza program nauczania obowiązujący na poziomie jego klasy
5	<ul style="list-style-type: none"> • uczeń w sposób skuteczny wykorzystuje strategie uczenia się sugerowane przez nauczyciela • podejmuje próby samodzielnego rozwiązywania problemów • potrafi wyciągać wnioski z własnych sukcesów i błędów • umie korzystać z różnych słowników i innych źródeł

4	<ul style="list-style-type: none"> • czasami podejmuje próby samodzielnego rozwiązywania problemów, niezależnie od nauczyciela; zazwyczaj jednak potrzebuje pomocy i wskazówek odnośnie źródeł dodatkowych • stara się wyciągać wnioski z własnych błędów • korzysta jedynie ze słownika dwujęzycznego, ale czasami miewa kłopoty z wyborem odpowiedniego słowa
3	<ul style="list-style-type: none"> • rzadko podejmuje próby samodzielnego rozwiązywania problemów, czy zdobywania wiedzy dodatkowej • wymaga pomocy i wskazówek nauczyciela lub kolegów / koleżanek, dzięki którym wykonuje zadania obowiązkowe • zna zasady korzystania ze słownika dwujęzycznego, ale robi to niechętnie, woli zapytać o nieznanne słowo innych
2	<ul style="list-style-type: none"> • prawie nigdy nie podejmuje prób samodzielnego zdobywania wiedzy; wymaga ciągłej pomocy i wskazówek • z trudnością korzysta ze słownika dwujęzycznego • w niewielkim stopniu potrafi korzystać z podręcznika i notatek własnych
1	<ul style="list-style-type: none"> • uczeń niesamodzielny, nawet nie usiłuje samodzielnie rozpocząć żadnego zadania; z góry zakłada, że niczego nie wie i nie umie • nawet z pomocą nauczyciela i kolegów / koleżanek nie wykonuje zadań właściwie • nie potrafi korzystać z żadnych słowników, źródeł dodatkowych, ani materiału podręcznikowego

Sprawdziany / testy

%	95-100	85-94	70-84	50-69	40-49	0-39
ocena	celujący	bardzo dobry	dobry	dostateczny	dopuszczający	niedostateczny

Uwaga!

W przypadku uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się należy sprawdziany i testy dostosowywać indywidualnie, w zależności od konkretnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych tych uczniów. Wymagania edukacyjne w stosunku do nich powinny być ustalone na takim poziomie, by byli w stanie im sprostać, ale jednocześnie by skłaniały ich do przewyższania trudności i motywowały do dalszej pracy.

Pilność / Wysiłek ucznia

Oceniane są w sposób opisowy, ze szczególnym uwzględnieniem wkładu pracy ucznia proporcjonalnie do jego zdolności i możliwości.

Raport

Na koniec każdego semestru uczeń otrzymuje krótki raport z informacją o postępach, uwzględniający wyżej wymienione obszary aktywności, oceny częściowe i ogólną, według podanego wzoru:

Imię i nazwisko ucznia	Oceny cząstkowe	Średnia ocen cząstkowych
Klasa		Komentarz
Słownictwo		
Gramatyka		
Słuchanie		
Mówienie / wymowa		
Czytanie		
Pisanie		
Zeszyt / zeszyt ćwiczeń		
Praca domowa		
Praca grupowa / projekt		
Umiejętność samodzielnego uczenia się		
Sprawdziany / testy / kartkówki		
Pilność		

Ocena na koniec półrocza / koniec roku / Data Podpis nauczyciela
---	---------------	-----------------------------

2. Ocena pracy nauczyciela

Ocenić podlega nie tylko praca ucznia, ale również nauczyciela. Oczekujemy od uczniów, aby zastanawiali się nad własnym procesem uczenia się, tego samego musimy też wymagać od siebie. We właściwej ocenie swojej pracy, zastosowanych metod i ich efektów pomocne są:

- obserwacja pracy uczniów na lekcji i osiągnięte przez nich wyniki;
- luźne rozmowy z uczniami na temat technik i zadań stosowanych przez nauczyciela;
- samoobserwacja – np. nagranie swojej lekcji na kasecie audio lub wideo i analiza jej przebiegu;
- ankieta przeprowadzona wśród uczniów i omówienie jej z nimi;
- hospitacja koleżeńska lub dyrektora szkoły i rozmowa pohospitacyjna;
- obserwowanie lekcji innych nauczycieli i porównywanie ich ze swoim stylem prowadzenia lekcji.

Samoocena pracy nauczyciela, czy jej ocena dokonana przez innych to nie wszystko. Nowoczesny nauczyciel zawsze dąży do doskonalenia własnego warsztatu pracy. Dlatego warto studiować publikacje metodyczne, korzystać z nauczycielskich forów dyskusyjnych w Internecie i korzystać z warsztatów, konferencji i szkoleń oferowanych przez ośrodki metodyczne i wydawnictwa.